

הלכות עבודה זרה פרק א (תורגם אוטומטית)

Hebrew

תורגם אוטומטית

סיכום השיעור

סיכום השיעור: הלכות עבודה זרה – הקדמה, מנין המצוות, ופרק א'

הקדמה: מקום הלכות עבודה זרה בספר המדע

דברי הרמב"ם

הלכות עבודה זרה הוא החלק הרביעי של ספר המדע, אחרי הלכות יסודי התורה, הלכות דעות, והלכות תלמוד תורה, ולפני הלכות תשובה.

פשט

ספר המדע מורכב מחמישה חלקים: (1) הלכות יסודי התורה – עיקרי האמונה, (2) הלכות דעות – מידות טובות, (3) הלכות תלמוד תורה – כיצד לומדים תורה ומכבדים תלמידי חכמים, (4) הלכות עבודה זרה – ההיפך מיסודי התורה, (5) הלכות תשובה.

חידושים והסברות

קושיה על הסדר: הרמב"ם עצמו בהקדמתו לארבעה עשר הספרים אומר שצריך לדעת "תחילה לכל" – "יחוד ה' ואיסור עבודה זרה". אם כן, מדוע הלכות עבודה זרה לא מופיעות מיד אחרי הלכות יסודי התורה, או אפילו בתוך הלכות יסודי התורה אחרי פרק א'?

תירוץ ראשון – חיובי לפני שלילי: הרמב"ם רוצה להציג תחילה את כל התמונה החיובית של היהודי – יסודי התורה, מידות (דעות), לימוד תורה – ורק אחר כך הוא עובר ל"סור מרע", השלילי.

תירוץ שני – תלמיד החכם כחוט השני: תלמיד החכם הוא החוט המקשר בין יסודי התורה לדעות, ובין דעות לתלמוד תורה. כבוד תלמיד החכם, כיצד הוא עושה קידוש השם – זהו החוט השני העובר דרך שלושת ההלכות הראשונות. לכן אי אפשר לפרק אותן.

תירוץ שלישי – סדר ספר המדע כמבנה כולל: שלושת החלקים הראשונים הם החיובי, אחר כך בא השלילי (עבודה זרה), ואחר כך ה"תיקון" של השלילי – הלכות תשובה. תשובה היא התיקון על עבודה זרה. [הערה: אפילו הלכות תלמוד תורה מסתיימות במעין תשובה – נידוי על ביזוי תלמיד חכם, שהוא דרך של עונש ותשובה.]

תירוץ רביעי – עבודה זרה כלולה למעשה ביסודי התורה פרק א': עיקר איסור עבודה זרה – הרעיון שיש רק אל אחד – כבר מונח בפרק א' של יסודי התורה. אין חידוש תיאורטי בהלכות עבודה זרה. החידוש העיקרי של הלכות עבודה זרה הוא **שי** – כיצד הטעות מתפתחת, אילו מעשים אסורים, אילו גדרים התורה מציבה כדי שלא להגיע לטעות ביסודי התורה. עבודה זרה היא בעצם "אזהרות מעשיות" – צעד אחרי יסודי התורה, לא יסודי התורה עצמם.

מנין המצוות של הלכות עבודה זרה

דברי הרמב"ם

"יש בכללן אחת וחמשים מצוות" – 2 מצוות עשה ו-49 מצוות לא תעשה.

פשט

כמעט כל מצוות עבודה זרה הן לא תעשה, כי העיקר הוא "לא לעשות" – לא לעבוד, לא לעשות, לא ליהנות, לא ללכת אחרי.

חידושים והסברות

מדוע כל כך הרבה מצוות: הרמב"ם הבין שבתורה יש מאוד הרבה מצוות של לא לעשות עבודה זרה, לא לעשות דברים שמביאים לעבודה זרה. **אפילו מצוות שלכאורה אין להן קשר ממשי לעבודה זרה,** הרמב"ם הבין שהן שייכות לעבודה זרה (למשל כישוף, מצבה, אבן משכית, וכדומה).

מבנה המצוות – קטגוריות

(א) מחשבה ופנייה לעבודה זרה

"שלא לפנות אחר עבודה זרה" – לא להתעניין בעבודה זרה. "שלא לתור אחר הרהור הלב וראיית העינים" – לא ללכת אחרי מחשבות ולהסתכל על עניני עבודה זרה.

חידוש ספר המצוות: אדם צריך לשים גבול למחשבותיו. לא כל דבר מותר לחשוב – במיוחד על עבודה זרה אסור לחשוב.

הבדל בין "פנייה" ל"אמונה": לחשוב על דברים שיכולים להביא לעבודה זרה הוא איסור אחר מאשר ממש להאמין בעבודה זרה. להאמין בעבודה זרה הוא מצות לא תעשה נפרדת (שלא להעלות על לב שיש אלוה זולתו – שכבר נמצא ביסודי התורה). כאן מדובר על איסורים נוספים – פנייה שמביאה לעבודה זרה.

(ב) גידוף

"שלא לגדף" – לא לגדף את השם (מברכת השם). הרמב"ם בפרק ב' יסביר מדוע גידוף נכלל בהלכות עבודה זרה, אף שאינו ממש עבודה זרה – הוא דומה לעבודה זרה.

(ג) עיקר עבודת עבודה זרה

חידוש על פרק א': פרק א' אינו מצווה – הוא היסוד המסביר כיצד עבודה זרה התפתחה. הרמב"ם שואל: אנשים אינם משוגעים, איך מגיעים לעבוד עבודה זרה? והוא מסביר יפה מאוד כיצד הטעות יכולה להתפתח – טעות קטנה מביאה עד לטעות הגדולה ביותר.

"שלא לעבדה כדרך עבודתה" – לא לעבוד עבודה זרה לפי הדרך הספציפי שבו אותה עבודה זרה נעבדת. גם העבודות ה"נצחיות" – השתחויה, הקטרה, וכדומה – אסורות אפילו אם זה לא הדרך הספציפי של אותה עבודה זרה.

(ד) עשיית פסלים וצורות

"שלא לעשות פסל" – לא לעשות פסל, לא לעצמו ולא לאחר. "שלא לעשות צורות" – לא לעשות צורות של עבודה זרה אפילו לנוי, אפילו כשהצורות אינן עבודה זרה עצמן.

(ה) מסית ומדיח – הפצת עבודה זרה

מדיח – מי שמדיח רבים אחרי עבודה זרה. מסית – מי שמשדל יחיד לעבוד עבודה זרה.

חידוש – קשר לאברהם אבינו: זהו ההיפך מ"ויקרא בשם ה'" – במקום לקרוא בשם ה', קוראים בשם עבודה זרה.

עיר הנדחת: עיר שכולה הודחה אחרי עבודה זרה – מצוות עשה לשרוף את כל העיר, שלא לבנותה, ולא ליהנות מהממון.

דינים מיוחדים במסית: שלא לאהוב מסית, שלא לעזוב שנאתו, לא להציל אותו, לא ללמד עליו זכות (אף שבדרך כלל בנידון למיתה יש מצווה ללמד זכות), ולהיפך – שלא ינעם מללמד עליו חובה.

(ו) נביא שקר

שלא להתנבא בשם עבודה זרה – ואסור להקשיב לנביא כזה. שלא להתנבא בשקר אפילו בשם ה'.

"כיון שעלה דבר זה על לבם, התחילו לבנות לכוכבים היכלות, ולהקריב להן קרבנות, ולשבחם ולפארם בדברים, ולהשתחוות כנגדם... וזה היה עיקר עבודה זרה... וכך היו אומרים עובדיהם היודעים עיקרה, לא שהם אומרים שאין שם אלוה אלא כוכב זה."

פשט

בדור אנוש (בן שת) חכמי הדור – לא המון עם פשוט – עשו טעות. הם טענו: הואיל והקב"ה ברא כוכבים וגלגלים להנהיג את העולם, והעמיד אותם בשמים, ראוי לכבד אותם – כמו שמלך רוצה שיכבדו את שריו. אחר כך התחילו לבנות היכלות, להקריב קרבנות, לומר שבחים, ולהשתחוות לכוכבים. כל זה עשו כי חשבו שזה רצון הבורא.

חידושים והסברות

(1) מדוע הרמב"ם מספר את כל התהליך – לא רק היסטוריה, אלא כדי להבין את גדר האיסור:

הרמב"ם עושה זאת לא רק כדי שנוכל להיזהר. הוא רוצה שנבין מהי עבודה זרה – בדרך כשרה, בדרך טובה. עבודה זרה אינה מה שאתה חושב. זה לא אומר פשוט להאמין באל אחר – כי מה זה בכלל "אל אחר"? אם המושג של אל הוא מה שלמדנו ביסודי התורה (המצוי הראשון, בעל היכולת), קשה מאוד להבין איך משהו יכול להאמין באחר. לכן ילדים לא מבינים מה זה עבודה זרה.

(2) עבודה זרה היא גדר לאתאיזם:

לפי הרמב"ם עבודה זרה היא גדר לאתאיזם. זה מתחיל בכך שיש הרבה כוחות בעולם (שאכן יש כוחות כאלה), מתחילים לכבד אותם, ובסוף שוכחים שיש בכלל אל. מעבודה זרה מגיעים לשכוח את האל האמיתי, כי עובדים רק את האמצעים ושוכחים את המצוי הראשון מיסודי התורה פרק א'. זהו הקשר לספר המדע – עבודה זרה היא ההיפך מיסודי התורה.

(3) הטעות התחילה מהחכמים, לא מהמון עם:

הרמב"ם אומר "נבערה עצת חכמי אותו הדור" – הבעיה התחילה מהחכמים. הם התבערו, אבל הייתה להם סברא טובה. זו לא הייתה טעות של ההמונים, זו הייתה טעות של החושבים. אנוש עצמו גם היה מן הטועים.

(4) הסברא של דור אנוש אינה שטות – אלא טעות:

השלב הראשון היה סברא לוגית: הקב"ה ברא כוכבים וגלגלים להנהיג את העולם (כמו שכתוב ביסודי התורה פרק ב'-ג'), העמיד אותם בשמים, הם "שמשים המשמשים לפניו" (לשון מהגמרא), הם עומדים לפניו כעבדים העומדים לפניו. לכן, כמו שמלך רוצה שיכבדו את שריו (כמו אחשורוש שציווה לכבד את המן – כשמשתחוים להמן, משתחוים למעשה לאחשורוש), כך הקב"ה רוצה שיכבדו את כוכביו. הסברא נשמעת טוב! אם זה היה נשאר כך, אולי זה אפילו היה נכון.

(5) ההבדל בין "קל אדון" שלנו לבין עבודה זרה:

בשבת אנו אומרים "קל אדון על כל המעשים" – "מלאים זיו ומפיקים נוגה" – מביאים כמה יפים הכוכבים. אבל הנקודה היא "פארים כבוד נותנים לשמו, צהלה ורנה לזכר מלכותו" – הם יפים, אבל כדי לשבח את הקב"ה שמאחורי זה. דור אנוש ראה שזה כל כך יפה ומפואר, וחשב שהקב"ה רוצה שיוודו להם, שיאמרו שבח להם – הם חשבו שלהם עצמם מגיע כבוד.

(6) "להשיג רצון הבורא" – פירושו למלא את הרצון, לא להשיג אותו: הלשון "להשיג רצון הבורא" לא פירושו להבין מה הקב"ה רוצה, אלא למלא את הרצון – הם חשבו שבבניית היכלות והקרבת קרבנות לכוכבים, הם עושים מה שהקב"ה רוצה.

(7) "עיקר עבודה זרה" – פירושו שורש/התחלה, לא עיקר במובן של עיקר:

הרמב"ם מתכוון ב"עיקר" לשורש ולהתחלה של עבודה זרה – כך זה התחיל, לא שזה העיקר של עבודה זרה.

חידוש – מדוע זה בעבודה זרה: כאן הכוונה בעיקר אם משהו אומר בשם ה' לעבוד עבודה זרה – זו אחת הדרכים העיקריות של שקר בשם ה'. אבל מלבד היותו מסית, הוא גם פוגע בעניין הנבואה, ולכן מתווסף איסור נוסף של מתנבא בשקר.

שלא לגור – לא לפחד מהריגת נביא שקר.

ז) שבועה בשם עבודה זרה

שלא להשבע בשם עבודה זרה.

ח) כישוף ודברים דומים

דברים שאינם ממש עבודה זרה, אלא קטגוריות של כישוף או פעולות שעובדי עבודה זרה עושים, שמביא לעבודה זרה: שלא לעשות מעשה אוב, שלא לעשות מעשה ידעוני, שלא להעביר למולך, שלא לעשות נחש, קוסם, מעונן, חובר חבר, דורש אל המתים, לא לשאול מאוב וידעוני.

הבדל בין סוגי כישוף שונים: לאנשים פשוטים כישוף הוא קטגוריה אחת, אבל לפי הרמב"ם יש הבדלים. לעשות אוב הוא כמעט כמו פעולה ממשית של עבודה זרה, אבל לשאול מאוב או קוסם הוא אחרת – זה אסור כי זה יביא אנשים לעבודה זרה, לא כי זה עבודה זרה בעצמו.

ט) מצבה, אבן משכית, אשרה

שלא להקים מצבה – לא להקים מזבח שאינו במקום המקדש. שלא להשתחוות על אבן משכית – לא להשתחוות על רצפת אבן. שלא ליטע אשרה – לא לנטוע את העץ שהיה מיועד לעבודה זרה.

חידוש: הדברים האלה (מצבה, אבן משכית, אשרה) אינם ממש עבודה זרה עצמה – החידוש כאן הוא שלא לעשות דברים דומים למנהגי עבודה זרה, אפילו כשלא מתכוונים לעבודה זרה.

י) השמדת עבודה זרה

מצוות עשה: לאבד עבודה זרה וכל הנעשה בשבילה. שלא ליהנות מעבודה זרה וכל משמשיה. שלא ליהנות מתקרובת עבודה זרה – איסור הנאה נוסף מתקרובת.

חידוש: תקרובת מיוחדת כי בדברים שאינם נאסרים בעצמם (למשל עץ שעובדים אותו – העץ עצמו לא נאסר כי הוא דבר חי), אבל התקרובת ממנו כן אסורה בהנאה.

יא) לא להתחבר לעובדי עבודה זרה

שלא לזרות ברית לעובדי עבודה זרה (כמו בפרשת השבוע – "השמר לך פן תזרות ברית"). **שלא לחון עליהם – לא לרחם על עובדי עבודה זרה. שלא ישבו בארצנו – לא להניח להם לגור בארץ ישראל, כמו שהפסוק אומר – כי בניך יהיו עובדי עבודה זרה. שלא להידמות – לא להיראות במנהגים ובלבושים של עובדי עבודה זרה.**

יב) לאווין של מנהגים ולבושים

לא להקיף פאת ראש, לא להשחית פאת זקן, איש לא ילבש עדי אשה ואשה לא תלבש עדי גבר, לא לעשות כתובת קעקע, לא לחרוץ בגוף, "לא יגודדו" – לא להתגודד/להכות על מת, לא לעשות קרחה על מת.

בסך הכל 51 מצוות שייכות להלכות עבודה זרה.

פרק א' הלכה א' – מקור עבודה זרה: דור אנוש

דברי הרמב"ם

"בימי אנוש טעו בני האדם טעות גדולה, ונבערה עצת חכמי אותו הדור, ואנוש עצמו היה מן הטועים. וזו היתה טעותם: אמרו, הואיל והאל ברא כוכבים אלו וגלגלים להנהיג את העולם, ונתנם במרום, וחלק להם כבוד, והם שמשים המשמשים לפניו – ראויים הם לשבחם ולפארם ולחלוק להם כבוד. וזהו רצון האל ברוך הוא, לגדל ולכבד מי שגדלו וכבדו, כמו שהמלך רוצה לכבד העומדים לפניו, וזהו כבודו של מלך."

8) עובדי עבודה זרה הראשונים עדיין האמינו בקב"ה:

הרמב"ם מדגיש: "וכך היו אומרים עובדיהם היודעים עיקרה, לא שהם אומרים שאין שם אלוה אלא כוכב זה." עובדי עבודה זרה הראשונים – "היודעים עיקרה" – לא אמרו שהכוכב הוא האל היחיד. הם האמינו לחלוטין בקב"ה, רק חשבו שהוא רוצה שיכבדו את "עבדיו". זה שונה מההבנה הפופולרית שעובד עבודה זרה לא מאמין בקב"ה.

9) הפסוק מירמיה (י:ז-ח) – ראייה שחכמי הגויים ידעו על הקב"ה:

הרמב"ם מביא את הפסוק "מי לא יראך מלך הגוים כי לך יאתה, כי מכל חכמי הגוים ובכל מלכותם מאין כמוך" – כל חכמי הגויים ידעו שאין כמו הקב"ה. "ובאחת יבערו ויכסלו, מוסר הבלים עץ הוא" – אבל בדבר אחד הם מתבערים: הם חושבים שההבל (ההשתחוויה לאבן או עץ) הוא רצון ה'. הטעות היחידה שלהם היא שהם חושבים שהקב"ה רוצה שיעבדו את הכוכבים דרך צורות של עץ.

10) הלשון "יבערו" – כיצד חכם נעשה נבער:

הלשון "יבערו" ("מ'בער" – להתערר) קשור ללשון "נבערה עצת חכמי יועצי פרעה" (ישעיה יט:א). זה מראה כיצד חכם מתחיל להתערר – לא בבת אחת, אלא דרך טעות קטנה. הרמב"ם כנראה חשב על פסוק זה כשכתב את הלשון "נבערה" בהלכה א'.

11) למי הם עשו זאת – לקב"ה, לא לכוכב:

בשלב הראשון הם לא חשבו שהכוכב עצמו רואה את זה או שיש לו כוח עצמי. הם חשבו רק על הקב"ה – שהקב"ה יראה איך משתחווים ל"משרת" שלו, וזה כבוד לקב"ה. לכוכב עדיין אין עצמאות במחשבתם.

12) במובן מסוים זה יותר גרוע:

אף שאפשר לומר שהטעות "קטנה יותר ממה שחשבנו" (כי הם עדיין מאמינים בקב"ה), אבל במובן מסוים זה יותר גרוע – כי הם אומרים שרצון ה' עצמו הוא בעבודה זרה. זה מקשה יותר להילחם בזה, כי אי אפשר לומר "אתה לא מאמין באלוהים" – הם כן מאמינים, רק הם חושבים שאלוהים רוצה עבודה זרה.

13) אולי הם גם עבדו את הקב"ה ישירות:

בשלב הראשון ייתכן שהם גם עבדו את הקב"ה ישירות – כמו שמכבדים את המלך וגם את עבדיו. הקב"ה עדיין היה ב"תמונה", רק הם גם הקדישו זמן לכוכבים.

14) השלב הראשון תואם ל"שלא עלה על הלב":

לא עלה על הלב שיש לך אל אחר. הענין הראשון היה בו טעות, אבל הסברא אינה שטות – אלא טעות ברוח. זו עדיין לא טעות במובן שמאמינים באל אחר.

15) נקודה מעניינת – הרמב"ם מדבר כאן על כוכבים וגלגלים, לא על מלאכים:

מעניין, הרמב"ם עדיין לא דיבר כאן על מלאכים – רק על כוכבים וגלגלים. (אם כי ביסודי התורה פרק ב'ג' הוא מדבר גם על מלאכים במבנה הבריאה.)

פרק א' הלכה ב' – השלב השני: נביאי שקר, כומרים, ו"כוזבים אחרים"

דברי הרמב"ם

"וכיון שארכו הימים, עמדו בני אדם נביאי שקר, ואמרו שהאל ציווה להם ואמר להם עבדו כוכב פלוני או כל הכוכבים, והקריבו לו ונסכו לו כך וכך, ויבנו לו היכל, ויעשו צורתו כדי להשתחוו לו כל העם הנשים והקטנים ושאר עם הארץ. ומודיע להם צורה שבדה מלבו ואומר זו צורת הכוכב פלוני שהודעתי בנבואתי."

"והתחילו על דרך זה לעשות צורות בהיכלות ותחת האילנות ובראשי ההרים... ומתקבצים ומשתחווים להם ואומרים לכל העם שזו הצורה

מטיבה ומריעה וראוי לעבדה וליראה ממנה."

"והכומרים אומרים להם בעבודה זו תרבו ותצליחו ועשו כך וכך ואל תעשו כך וכך."

"והתחילו כוזבים אחרים לומר שהכוכב עצמו או הגלגל או המלאך דיבר עמם ואמר להם עבדוהו בכך וכך והודיע להם דרך עבודתו עשו כך ואל תעשו כך."

"ופשט דבר זה בכל העולם לעבוד את הצורות בעבודות משונות זו מזו ולהקריב להם ולהשתחוות."

"וכיון שארכו הימים נשתכח השם הנכבד והנורא מפי כל היקום ומדעתם ולא הכירוהו. ונמצאו כל עם הארץ הנשים והקטנים אינם יודעים אלא הצורה של עץ ואבן וההיכל של אבנים שנתחנכו מקטנותם להשתחוות לה ולעבדה ולשבע בשמה. והחכמים שהיו בהם כגון כומריהם וכיוצא בהם מדמין שאין שם אלוה אלא הכוכבים והגלגלים שנעשו הצורות האלו בגלגלם ולדמותם."

פשט

אחרי שעבר זמן, קמו נביאי שקר שאמרו שהקב"ה ציווה להם לעבוד את הכוכבים, להקריב קרבנות, לבנות היכלות, ולעשות צורות (פסלים/פסילים). הם המציאו צורות מדמיונם. אחר כך התחילו לעשות פסלים בהיכלות, תחת עצים, על הרים. אמרו לעם ש"הצורה הזו מטיבה ומריעה". צמחה מוסד של כומרים. שקרנים אחרים אמרו שהכוכב/גלגל/מלאך עצמו דיבר אליהם. זה התפשט בכל העולם. בסוף שכחו לגמרי את הקב"ה – המון העם ידע רק את הצורה של עץ ואבן, וה"חכמים" (כומרים) ידעו שיש כוכבים וגלגלים מאחורי הצורות, אבל יותר מזה אפילו הם לא ידעו.

חידושים והסברות**1) שלושה הבדלים עיקריים בין השלב הראשון והשני:**

(א) נביא שקר לעומת סברא של חכמים: קודם אנשים עצמם חשבו (שיערו בדעתם) שהקב"ה רוצה כך – זו סברא שאפשר לסתור בסברא טובה יותר. עכשיו נביא שקר אומר שהקב"ה אמר כך – זה הרבה יותר קשה לסתור, כי אי אפשר כל כך פשוט לחלוק על "נבואה".

(ב) צורות שבדו מלבם – מדרגה חדשה של טעות: נביא השקר המציא צורות – לא תמונה פשוטה של איך השמש נראית (דיסק), אלא צורה אנושית (אדם, אישה, חיה). "צורת חמה" לא פירושו תמונה של השמש, אלא דמות אנושית שמייצגת את הכוכב – כמו במיתולוגיות עתיקות שבהן השמש היא גבר עם שתי ידיים, הירח היא אישה, וכדומה. זה "בדה מלבו" – המצאה, כי אי אפשר להסתכל בטלסקופ ולראות שהשמש נראית כך. זה הרבה יותר גרוע, כי עכשיו אנשים חושבים שיש איזה כוח, דמות אנושית הקשורה לשמש – "אל של השמש" – וזה כבר ממש דבר חדש, לא רק כבוד לנברא טבעי.

[הערה: שיטת הרמב"ם ש"צורת חמה" לא פירושה תמונה פשוטה של השמש אלא צורה אנושית – זה יילמד מאוחר יותר בהלכות.]

(ג) "כל העם הנשים והקטנים ושאר עם הארץ" – התפשטות לכולם: קודם כתוב רק "חכמי הדור" – הטעות הראשונה הייתה אצל חכמים שהבינו את הנושא. עכשיו כתוב "כל העם" – נביא השקר הפיץ את זה לכולם, גם נשים, ילדים, ועם הארץ. זה הבדל חשוב בין חכם שמדבר לחכמים אחרים, לבין נביא (שליח) שמדבר לכולם.

2) הקב"ה נדחק מה"תמונה":

בשלב הראשון הם עדיין עבדו את הקב"ה וגם את הכוכבים. בשלב השני נביא השקר אומר שהקב"ה ציווה לעבוד רק את הכוכבים – הקב"ה כבר לא בתמונה, אף שהוא עדיין מוזכר כמי שציווה.

3) נביאי שקר ממלאים תפקיד גדול בעבודה זרה:

הרמב"ם מראה שנביאי שקר הם חלק יסודי בהתפתחות עבודה זרה – לכן זה גם אחת המצוות בהלכות עבודה זרה. נביא השקר הוא ממש שקרן –

הקב"ה לא אמר לו כלום.

4) "כיון שארכו הימים" – זמן כגורם מרכזי:

הרמב"ם מדגיש שזה קרה אחרי שעבר זמן – העבודות הראשונות (בניית היכלות, קרבנות, וכו') גרמו לשלב הבא. כשעושים משהו מספיק זמן, שוכחים את הסיבה המקורית.

5) ההבדל בין "מנהיג הסדר" ל"מטיב ומריע" – קפיצה חדשה קריטית:

המושג "מטיב ומריע" הוא קפיצה יסודית. החכמים הראשונים חשבו שהגלגלים הם "מנהיג הסדר" – הם מנהלים את הסדר הטבעי, אבל לא שיש להם קשר ישיר עם בני אדם. "מטיב ומריע" פירושו שהגלגל/כוכב כבר יש לו קשר אישי עם בני אדם – הוא יכול להחליט לעשות טוב או רע לאדם מסוים. זו הפעם הראשונה בתהליך שמייחסים לכוחות קשר אישי עם בני אדם, לא רק תפקיד קוסמי.

6) מה פירוש "צורה" – לא תמונה של כוכב, אלא פנטזיה:

"צורה" לא פירושה ייצוג ריאליסטי של כוכב. הרמב"ם אמר "צורה שבדאו מלבם" – הם המציאו את זה מראשם. זה כמו לומר שנוגה נראית כמו אישה עם שיער ארוך – זו לא צילום, זו פנטזיה סמלית שלא מתאימה לשום דבר במציאות. כשאדם מסתכל על הפסל, הוא רואה פשוט אדם עם זקן גדול – לא כוכב.

7) מדוע אנשים רוצים משהו ויזואלי – הדחף הפסיכולוגי:

דחף מרכזי של כל התהליך הוא הצורך האנושי לראות משהו ויזואלי. את הקב"ה אי אפשר לראות, הוא "מופשט" (אבסטרקטי). אי אפשר לעשות שום צורה שלו. ממילא הם פנו לכוכבים שלפחות אפשר לראות, ולילדים עשו עוד יותר "מוחשי" – צורות שנראות כמו בני אדם. כל שלב הוא תנועה מיותר מופשט ליותר מוחש (קונקרטי/מוחשי): הקב"ה (מופשט) → כוכבים/גלגלים (פחות מופשט, לפחות רואים אותם) → צורות/פסלים (לגמרי מוחש, אפשר לגעת בהם).

8) הרמב"ם לא אומר שחשבו שאי אפשר לעבוד את הקב"ה:

הערה חשובה: הרבה אנשים מכניסים לרמב"ם שחלק מהסברא היה ש"אי אפשר לעבוד את הקב"ה ישירות". אבל באף אחד מהשלבנים הרמב"ם לא אומר זאת. הוא אומר רק שבסוף שכוו. הוא אף פעם לא אומר שחלק מהסברא היה שאי אפשר לעבוד את הקב"ה. ייתכן שזה נכון – במקומות אחרים זה נשמע כך – אבל בטקסט זה לא כתוב.

9) ההבדל בין נביאי שקר, כומרים, ו"כוזבים אחרים" – שלושה שלבים נפרדים:

- נביאי שקר – הם עדיין דיברו בשם הקב"ה, אמרו שהקב"ה ציווה לעבוד את הכוכבים. זה שקר, אבל זה עדיין קשור לקב"ה.

- כומרים – אלה תלמידים של נביאי השקר, לא נביאים עצמם. הם כבר מוסד – זה כבר מערכת, כבר יש שמות מיוחדים. כומר לא צריך לטעון שהוא עצמו קיבל נבואה – הוא "מטיף" שמעביר תורות בשם הכוח. הוא נתן "מצוות עשה ומצוות לא תעשה" – "עשו כך וכך ואל תעשו כך וכך" – בשם הצורה.

- "כוזבים אחרים" – זו קבוצה חדשה שכבר לא מדברת בשם הקב"ה בכלל. הם אומרים שהכוכב/גלגל/מלאך עצמו דיבר אליהם. זו קפיצה יסודית: אצל נביאי השקר עדיין הקב"ה ציווה; כאן הכוכב עצמו מדבר. זה הגיוני כי העולם כבר קצת שכח את הקב"ה – אי אפשר לומר לך שהקב"ה ציווה, כי מי יודע מי זה. הם מכירים רק את הכוח או את הצורה, אז צריך לדבר בשפה שלהם.

10) הפעם הראשונה שמוזכר "מלאך":

אצל ה"כוזבים אחרים" כתוב לראשונה "המלאך". המלאך הוא כנראה הצורה שכבר נעשתה קודם, שכבר הפכה ליותר "אלוהית" בעצמה – כבר ייחסו לצורה יותר כוחות, עד שהיא הפכה ל"מלאך" שמדבר לבני אדם.

11) מדוע לשקר יש יותר וריאציה מאשר לאמת – "ופשט דבר זה בכל העולם בעבודות משונות זו מזו":

אמת יש רק אחת, שקר – "השמיים הם הגבול" – כל שקרן יכול לבוא עם סוג אחר. זה מסביר למה נעשו כל כך הרבה "עבודות משונות זו מזו" – כי כשיוצאים מהאמת, יש אפשרויות בלתי מוגבלות של שקר. וזה כנראה היה חלק מהאטרקציה – אצל אברהם אבינו הייתה "דרך אחת קטנה וצרה של עבודת ה'", אבל בעבודה זרה יש "יצירתיות, הרבה סוגי עבודות."

12) "מפי כל היקום ומדעתם" – פה ומוח:

"מפי כל היקום" – הפה שלהם הפסיק לדבר על הקב"ה; "ומדעתם" – המוח שלהם הפסיק לחשוב עליו. זו שכחה כפולה: גם מדיבור (חיצוני) וגם ממחשבה (פנימי).

13) המצב הסופי: שתי רמות של בורות:

- עם הארץ (אנשים, נשים, קטנים) – "אינם יודעים אלא הצורה של עץ ואבן וההיכל של אבנים שנתחנכו מקטנותם להשתחוות לה". הם יודעים רק מה שרואים לפני העיניים. מי שחינך אותם אולי עדיין ידע שיש משהו "מעבר לזה", אבל הילד לומד רק: "משתחווים לזה – הוא האל."

- חכמים (כומרים וכיוצא בהם) – הם יודעים שזה לא רק הצורה של עץ ואבן, אלא שזה מסמל כוכבים וגלגלים. אבל יותר מזה אפילו הם לא הולכים – "מדמין שאין שם אלוה אלא הכוכבים והגלגלים". הם חושבים שהכוכבים הם המציאות העליונה, ואין בורא מעליהם. הם חכמים מספיק, הם מרגישים שהם כבר חכמים, הם לא צריכים יותר. החכם עולה רמה אחת מעל האדם הפשוט – הוא יודע שזה לא העץ עצמו – אבל הוא נשאר ברמה הזו וחושב שזו כבר כל האמת. זו התוצאה הטרגית: אפילו ה"חכם" יודע רק רמה אחת יותר מהמון העם, אבל על הקב"ה הוא לא יודע כלום.

[הערה: אצל חכמי עבודה זרה, שידעו על גלגלים, זה היה "קצת הפשטה" – לא ממש אבסטרקטי (כי גלגלים הם גם דברים גשמיים), אבל בכל זאת שלב מעל רק להסתכל על מה שרואים בעיניים.]

14) "תחת האילנות" – קשר לאשרה:

"תחת האילנות" הוא רמז לאשרה שנלמד מאוחר יותר בהלכות עבודה זרה.

פרק א' הלכה ג' – אברהם אבינו, עמוד העולם

דברי הרמב"ם

"אבל סוף דבר... לא היה שם מכיר אותו ולא יודע, אלא יחידים בעולם, כגון חנוך, מתושלח, נח, שם ועבר... עד שנולד עמודו של עולם, והוא אברהם אבינו."

"כיון שנגמל איתן זה, התחיל לשוטט בדעתו והוא קטן, התחיל לחשוב ביום ובלילה, והיה תמה היאך אפשר שיהיה הגלגל הזה נוהג תמיד ולא יהיה לו מנהיג, ומי יסבב אותו, כי אי אפשר שיסבב את עצמו. ולא היה לו מלמד ולא מודיע דבר, אלא משוקע באור כשדים בין עובדי עבודה זרה הטפשים. ואביו ואמו וכל העם עובדי עבודה זרה, והוא היה עובד עמהם, ולבו משוטט ומבין."

"עד שהשיג דרך האמת, והבין קו הצדק, מדעתו הנכונה. וידע שיש שם אלוה אחד, והוא מנהיג הגלגל, והוא ברא הכל, ואין בכל הנמצא אלוה חוץ ממנו."

"ויודע שכל העולם טועים, ודבר שגרם להם לטעות..."

"התחיל להשיב תשובות על בני אור כשדים... ולומר דרך האמת... ושבר הצלמים..."

"והיה מהלך וקורא ומקבץ העם מעיר לעיר וממלכה לממלכה עד שהגיע לארץ כנען והוא קורא, שנאמר ויקרא שם בשם ה' אל עולם."

"וכיון שהיו העם מתקבצים אליו ושואלים לו על דבריו, היה מודיע לכל אחד ואחד לפי דעתו עד שיחזירנהו לדרך האמת, עד שנתקבצו אליו

הרמב"ם אומר שאברהם עצמו עבד עבודה זרה, כי כך חינוכו אותו. ואביו ואמו וכל העם עובדי עבודה זרה, והוא היה עובד עמהם. אבל "לבו משוטט ומבין" – ליבו כל הזמן התלבט. תמונה יפה: הוא הולך שם לבית עבודה זרה עם תרס, אבל כל הזמן שהוא שם, הוא מסתובב במקום אחר – הוא עומד שם, אבל ליבו במקום אחר. הוא מסתובב עם הגלגל ומנסה להבין מה קורה כאן.

8) "דרך האמת" ו"קו הצדק" – שתי השגות נפרדות:

הרמב"ם אומר שאברהם "השיג דרך האמת" ו"הבין קו הצדק". אלה אולי שני דברים נפרדים:

- **דרך האמת** – האמונה שיש אל אחד (ייחוד ה', יסודי התורה).

- **קו הצדק** – אולי זה הלכה למעשה, מה לעשות. אולי "דרך ה'" או "דרך המצווה". אולי זה אומר שלא רק צריך לדעת שיש קב"ה, אלא גם לעבוד את הקב"ה. אבל עדיין לא מדובר בדרך המצווה, אז אולי "קו הצדק" פירושו כאן במיוחד שעבודה זרה היא שקר – זו כבר מסקנה מעשית, לא רק תיאולוגית.

9) ארבע המסקנות של אברהם – הכל בא מיסוד אחד:

הרמב"ם מונה ארבעה דברים: (1) שיש שם אלוה אחד, (2) והוא מנהיג הגלגל, (3) והוא ברא הכל, (4) ואין בכל הנמצא אלוה חוץ ממנו. כל ארבעת הדברים יוצאים מאותו יסוד – השאלה איך הגלגל יכול לסובב את עצמו. מהאמת הקטנה הזו – שגלגל לא יכול לסובב את עצמו – הוא הגיע לכל האמת לאמיתיה. זה משקף את המקבילה לאיך הטעות התחילה: הכל התחיל מטעות קטנה (כבוד לכוכבים), וכל האמת גם התחילה מקצת אמת קטנה.

10) ההבדל בין אברהם לחכמי עבודה זרה – גלגלים כאלוהים:

כולם ידעו על הגלגלים – זה לא היה החידוש של אברהם. ההבדל הוא: הם חשבו שהגלגל עצמו הוא אל. אברהם הבין ש"אל" לא פירושו זה בכלל – כי הגלגל לא יכול לסובב את עצמו, חייב להיות אל אחד שמנהיג את הגלגל, והוא ברא הכל, וממילא הוא היחיד.

11) אברהם חידש לא רק ייחוד ה', אלא גם איסור עבודה זרה:

אברהם אבינו לא רק חידש ייחוד ה'. הוא גם הבין למה העולם טועה – "ויודע שכל העולם טועים, ודבר שגרם להם לטעות". הוא גם חידש משהו ששייך להלכות עבודה זרה – מקור הטעות, למה עבודה זרה היא שקר, ושצריך לזרוק הכל האחר.

אולי זה ההבדל בין כשנגמל (שלוש שנים – הוא התחיל לחשוב) לכשנעשה בן ארבעים (הוא הבין את האמת המלאה, כולל למה עבודה זרה היא טעות).

12) החסד של אברהם – סימפטיה לטועים:

אברהם אבינו לא סתם הסתכל מלמעלה על עובדי עבודה זרה. הוא הבין איך הטעות שלהם באה – "ודבר שגרם להם לטעות". הוא לא חשב שהם "חבורה של טיפשים". הם "טיפשים נחמדים, טיפשים מסכנים, אפיקורסים מסכנים". כל עבודה זרה יוצאת כמו שהם מגיעים – זו הדרך שלהם, זה מובן איך הם הגיעו לשם.

זו מידת החסד של אברהם אבינו – לא רק היה לו החוזה האינטלקטואלי להבין את האמת, אלא גם הסימפטיה להבין למה אחרים טועים. ואולי דווקא בגלל שהוא הבין למה הם טועים, הוא יכול היה להיות בטוח שהוא צודק.

אם לאברהם הייתה "גבורה" (כוח) במקום חכמה, הוא לעולם לא היה מבין את השורש של בעיית עבודה זרה. הוא היה אומר "הם טיפשים" ולעולם לא היה מבין איך הטעות באה. בגלל שהוא הבין את השורש, הוא יכול היה לחדש דבר חדש – איסור עבודה זרה – כדי שלא תהיה שוב אותה טעות. **אם היה לו רק גבורה, היה צריך להתבודד מהעולם** – "כולם משוגעים, יש אדם טוב אחד שמבין את האמת". אבל אברהם חשב שאנשים לא כל כך משוגעים – אז צריך להבין את הטעות שלהם, ואז אפשר להסביר להם.

אלפים ורבבות, והם אנשי בית אברהם."

"ושתל בליבם העיקר הגדול הזה, וחיבר בו ספרים, והודיעו ליצחק בנו. וישב יצחק מלמד ומחזיר. ויצחק הודיע ליעקב ומינהו ללמד, וישב מלמד ומחזיר בתשובה כל הנלווים אליו. ויעקב אבינו לימד בניו כולם, והבדיל לוי ומינהו ראש..."

פשט

אחרי שכל העולם נפל לעבודה זרה, נשאר רק יחידים – חנוך, מתושלח, נח, שם ועבר – שעדיין ידעו על הקב"ה. אבל הם נשארו יחידים ללא השפעה קולקטיבית. עד שנולד אברהם אבינו, שכבר מילדותו התחיל לחשוב, ובשכלו שלו – בלי מלמד – הגיע לאמת: שיש אל אחד שמנהיג את הגלגל, ברא הכל, ואין אל אחר. הוא התחיל לענות על קושיות, לשבור את הצלמים, להסתובב מעיר לעיר לאסוף אנשים, להתעסק עם כל יחיד, עד שבנה אלפי חסידים. הוא העביר ליצחק, יצחק ליעקב, ויעקב לימד את כל בניו עם לוי כראש.

חידושים והסברות

1) "יחידים בעולם" – לא קבוצה, אלא בודדים:

"כל היקום" שכח את הקב"ה, אבל "יחידים בעולם" כן ידעו. המילה "יחידים" לא פירושה קבוצה או תנועה – הם נשארו כאנשים בודדים, ללא השפעה קולקטיבית על העולם. לא היה להם כוח ללכת ולצעוק נגד זרם הירידה.

2) ה"מדרון החלקלק" – מטעות קטנה לשקר מוחלט:

העולם "התגלגל" – הוא התגלגל מאמת לקצת שקר, ליותר שקר, לשקר מוחלט לגמרי. זה "מדרון חלקלק" שהוביל עד "עד שנולד עמודו של עולם".

3) "עמודו של עולם" ו"איתן" – שני תארים לאברהם אבינו:

- **עמודו של עולם** – הוא מחזיק את העולם, הוא החזיר את הבורא לבני האדם. הוא העמוד שתומך בכל מבנה האמונה.

- **איתן** – פירושו חוזק. צריך חוזק ללכת נגד כל העולם. זה לא רק חוזק אינטלקטואלי, אלא גם אומץ ואומץ לב לעמוד לבד נגד כולם.

4) "כיון שנגמל" – מתי אברהם התחיל לחשוב?

הרמב"ם אומר "כיון שנגמל איתן זה" – הוא התחיל כבר מרגע שנגמל, כלומר הפסיק לינוק – ממש בן שנתיים-שלוש, כמו "ויגמל יצחק" פירושו בפשטות בן שנתיים. הרמב"ם מדגיש "והוא קטן" – הוא עדיין היה קטן.

הראב"ד מקשה שיש מחלוקת – יש גדולי עולם שאומרים שלוש שנים, יש שאומרים אחרת (ארבעים שנה). אבל הרמב"ם עצמו אומר את שתי השיטות: כשנגמל הוא התחיל לחשוב, אבל הבהירות המלאה – מתי הוא הבין הכל – באה רק מאוחר יותר (בן ארבעים). זה יתרן את קושיית הראב"ד – שתי השיטות נכונות, רק הן מדברות על שלבים שונים.

5) הראיה של אברהם – הגלגל לא יכול לסובב את עצמו:

אברהם שאל: "היאך אפשר שיהיה הגלגל הזה נוהג תמיד ולא יהיה לו מנהיג, ומי יסבב אותו, כי אי אפשר שיסבב את עצמו." זה בעצם אותו יסוד כמו בהלכות יסודי התורה פרק א': "הגלגל סובב תמיד, ואי אפשר שיהיה סובב בלא מניע." אברהם אבינו ידע זאת – הוא ידע על הגלגלים (לא רק על צורות אבסטרקטיות כמו אריסטו), ועל זה עצמו הוא התלבט.

6) "לא היה לו מלמד" – מדוע לא הלך לשם ועבר?

הרמב"ם מדגיש שלאברהם לא היה מלמד. מדוע הוא לא הלך לחנוך, מתושלח, שם ועבר? הרמב"ם עצמו אמר שהם ידעו! התירוץ: אולי הם לא גרו לידו, אולי הם לא הודיעו את עצמם לעולם – הם נש

ארו "יחידים" ללא נוכחות ציבורית. לאברהם לא היה שום יסוד אצלו, הוא הגיע להכלל בעצמו.

7) "והוא היה עובד עמהם" – אברהם עצמו היה עובד עבודה זרה:

לאן שהלך, הוא כל הזמן קורא, ועד שהגיע לארץ ישראל, הוא עדיין קורא.

21 "מודיע לכל אחד ואחד לפי דעתו" – הדרך האישית של אברהם: כשאנשים באו, "היה מודיע לכל אחד ואחד לפי דעתו עד שיחזירהו לדרך האמת." זה אומר:

- הוא לא רק נתן דרשות באצטדיונים. הוא התעסק עם אנשים ביחידות, אדם אחד בכל פעם.

- לכל אחד היו הקושיות והבעיות שלו – הוא היה צריך להסביר לפי דעתו של כל אחד.

- נביא יכול לומר דבר כזה (סמכותי, "כה אמר ה'"). אבל אברהם, שלא דיבר בנבואה, היה צריך להסביר – וכשהוא הסביר, הוא היה צריך להסביר לפי דעתו של כל אחד.

22 "מתקבצים" – לא רק שיעור, אלא תנועה:

המילה "מתקבצים" לא פירושה רק שהם באו לשיעור. זה אומר שהם הפכו לאנשים שלו – "אנשי בית אברהם." הם הפכו לחסידי אברהם אבינו. הוא עשה אהלה, ואנשים באו. הרמב"ם רואה שהוא עשה דת – "המייסד של הדת היה אברהם אבינו."

23 "אלפים ורבבות" – מאיפה הרמב"ם לוקח?

בתורה כתוב במלחמה שהיו לו **318 עבדים**. הפשט הפשוט של "אנשי בית אברהם" פירושו עבדים. אבל הרמב"ם לומד שלא רק עבדים – היו לו חסידים, אלפי אנשים שהצטרפו. המקור הוא כנראה "ואת הנפש אשר עשו בחרן" – הנפשות ש"עשו" בחרן, שהמדרש מפרש שאלה הגרים/חסידים.

24 "ושאל בליבם העיקר הגדול הזה" – הלשון של "עיקר":

הלשון "עיקר" היא של נטיעה (שורש/root) – הוא נטע את השורש, את היסוד, בליבם.

25 "וחיבר בו ספרים" – אברהם אבינו חיבר ספרים:

כנראה הוא מדבר על "מסכת עבודה זרה של אברהם" (מסורת מדרשית), שבה הוא הסביר איך הטעות של עבודה זרה התפתחה. לא רק הלכות, גם הלכות – כי הוא מסביר איך הטעות התפתחה, והוא מבהיר שכל העבודות האחרות הן עבודה זרה.

26 יצחק אבינו – "וישב יצחק מלמד ומחזיר":

- "וישב" – הגמרא מפרשת "וישב וישב" – יצחק היה ישיבה. הוא ישב ולימד.

- "מלמד ומחזיר בתשובה" – רבי צריך גם להיות מחזיר בתשובה, כי הוא צריך ללמד את התלמידים מההתחלה.

27 מה הוא הודיע במיוחד לממשיך?

מה הוא הודיע במיוחד ליצחק (הממשיך), כי הרי הוא הודיע לכל אחד? התירוץ: החכמה איך להסביר – זה לא כל כך פשוט, צריך לדעת איך לענות לפי חכמתו ולפי זמנו של כל אחד. זו חכמה מיוחדת שהוא העביר לממשיך.

28 יעקב אבינו – שלמות: כל הבנים:

"ויעקב אבינו לימד בניו כולם" – בניגוד ליצחק, שלימד רק את יעקב (עשו לא נשאר בלימוד, הוא לא היה יושב אהלים), יעקב לימד את כל בניו. זו הייתה בשלמות.

29 "והבדיל לוי ומינהו ראש" – לוי כראש:

יעקב הבדיל את לוי ועשה אותו ראש – תפקיד מיוחד כממשיך המסורה.

[הערה: זו הכנה טובה לפסח – בהגדה אומרים "מתחילה עובדי עבודה זרה היו אבותינו", וכל פרק א' של הלכות עבודה זרה הוא למעשה כל הסיפור שמספרים בסדר.]

13 "ושבר הצלמים" – לא פיזית, אלא בטיעונים:

הרמב"ם כתב "ושבר הצלמים" – הוא שבר את הצלמים. החידוש הוא שהרמב"ם לא מתכוון שהוא שבר פיזית בידיים. בטיעונים שלו הוא שבר את הצלמים – לא בידיים, אלא בטיעונים הוא שבר את "בתי עבודת הצלמים". הוא שבר אינטלקטואלית את כל מערכת עבודת הצלמים.

14 החידוש הגדול של אברהם אבינו: איחוד עבודות גשמיות לשם שמים:

זה נקרא "החידוש הנפלא" של אברהם אבינו:

החכמים הקודמים (דור אנוש) חשבו שאי אפשר להיות כל כך מופשט (אבסטרקטי) בעבודת ה'. הם רצו לעשות את הקב"ה יותר מוחש (קונקרטי/מוחשי), ולכן התחילו לעשות צורות וכוכבים כמתוכננים.

אברהם אבינו לא אמר שצריך להפסיק עם כל העבודות הגשמיות. הוא חידש נוסחה חדשה: "הקב"ה נשאר מופשט, אבל העבודה לא צריכה להיות מופשטת." כלומר: אפשר לעשות את כל העבודות שעושים לעבודה זרה – השתחוויה, הקרבה, נסכים – אבל מייחדים אותן לשם שמים, לקב"ה האמיתי.

מטרת העבודות הגשמיות היא "כדי שיכירוהו" – כדי שהעולם יכיר את הקב"ה. רוב העולם צריך "משהו מוחשי" (הרגשה, חוויה מוחשית). מזה רואים בתורה שאברהם אבינו עשה מזבחות – הוא לא רק אמר פילוסופיה.

זהו היסוד לחידוש ההלכתי: למה יש עבודות שאסור לעשות לעבודה זרה, אפילו אם עובדי עבודה זרה לא עושים אותן? כי החידוש הוא שצריך לייחד את כל העבודות לשם ייחוד – העבודות שייכות רק לקב"ה.

15 הטיעון של אברהם אבינו נגד צורות – למה צריך לשבור:

הטיעון של אברהם לעולם: "הגלגל שאתם אומרים – אני מבין שיש גלגל, אבל הוא לא הראשון, הוא רק שני (שליח). אם כך, למה העולם שכח את האמת? כי הם עשו גלגלים, כי הם עשו צורות. אם כך, ראוי לשבר את הצורות, כי העולם יטעה בזה." אבל החידוש של אברהם הוא שלא – העבודות עצמן אינן הבעיה, אלא למי עושים אותן. צריך לייחד אותן לשם שמים.

16 "נעשה לו נס ויצא לחרן" – נס אור כשדים:

כשרצו להרוג אותו, "נעשה לו נס ויצא לחרן." – "מה עושה גוי כשמישהו מנצח את הדיון שלו? הוא רוצה להרוג אותו." הרמב"ם מתכוון כנראה לנס של אור כשדים (כבשן האש). פרקי דרבי אליעזר אומר שהוא היה "משוקע" (מושלך) באור כשדים.

17 בחרן – שלב חדש: קביעות:

בחרן לאברהם כבר הייתה קביעות – העולם כבר ידע שהוא החכם אברהם, והתחילו להאמין. הוא שם לקרות בקול גדול לכל העם – הכריז לכולם.

18 אברהם אבינו לעומת משה רבינו – חכמה לעומת נבואה:

הרמב"ם במורה נבוכים מדגיש מאוד שאברהם אבינו לא דיבר בנבואה. הוא אמנם היה נביא, אבל הוא לא דיבר בנבואה – הוא לא היה נביא ששולחים. הוא הסביר בשכל, בחכמה. משה רבינו בא מאוחר יותר עם דבר חדש – הוא אומר בשם ה', כנביא.

19 "מהלך וקורא ומקבץ העם" – פירוש "לך לך":

הרמב"ם לומד שאברהם אבינו הסתובב בנדודים – הוא היה בגלות. זהו פירוש הרמב"ם ל"לך לך": אמנם הקב"ה שלח אותו, אבל הרמב"ם לומד שהוא הלך כי הוא היה צריך לברוח מאור כשדים. ולאן שהלך, הוא אסף חסידים – "מעיר לעיר וממלכה לממלכה" – הוא היה מטייל.

20 "ויקרא שם בשם ה' אל עולם" – פירוש "שם":

הרמב"ם מפרש במקום אחר ש"בשם ה'" פירושו "מוציא ראשון אל עולם" – הוא הכריז בעולם. אבל המילה "שם" קשה: הפשט הפשוט מדבר על ארץ ישראל (שם הוא קרא). אבל הרמב"ם לומד משהו אחר – בכל הדרך,

הנביאים ושלה אותו. כשמשה קיבל נבואה וה' בחר בישראל, הוא הכתיר אותם במצוות, הודיע להם דרך עבודתו, ומה המשפט לעבודה זרה.

חידושים והסברות

1) "אריכות הימים עושה חורבנות גדולים":

הלשון "עד שהארכו הימים" – להישאר זמן רב מדי בסביבה רעה היא בעצמה סיבה לירידה. "אריכות הימים" – זמן עצמו – עושה חורבנות. זה כלל: תמיד צריך "לתקן מחדש" – לחזק מחדש את האמת, כי זמן שוחק.

2) המקור ל"חזרו ללמוד מעשיהם" – יחזקאל:

הרמב"ם נסמך על יחזקאל, שבו כתוב שהיהודים עבדו עבודה זרה במצרים. בתורה עצמה זה לא כל כך ברור.

3) למה שבט לוי החזיק – "מצות אבות":

שבט לוי החזיק כי הם זכרו שתפקידם הוא ללמד – "ממונה אחר ממונה". המערכת שיעקב הקים עבדה. זה גם המקור למה משה רבינו – שהוא דווקא משבט לוי – היה הגואל.

4) שבט לוי בעגל:

העובדה ששבט לוי מעולם לא עבד עבודה זרה מוכחת גם בחטא העגל – יהודים אחרים, שרק כמה דקות קודם השתחררו ממצרים, מיד נפלו בחזרה. אבל לוי עדיין היה חזק. מוזכר הבריסקר רב בתורה שמביא את השלמי אמונים (סוכ

ות) על הענין הזה.

5) האם שבט לוי לא עבד בבניינים לעבודה זרה:

אולי הרמב"ם חשב שבמצרים בנו היכלות לעבודה זרה, ורק שבט לוי לא עבד. מעמד הכהונה של שבט לוי אולי פירושו שהם לא היו צריכים לעשות עבודה. אולי היהודים הראשונים עבדו ברצון בבניינים (לעבודה זרה), ורק מאוחר יותר זה הפך לעבדות.

6) "וכמעט קט" – המקור ל"שער החמישים":

הלשון "וכמעט קט" – עוד קצת ובני יעקב היו אובדים – זה המקור למה כל הספרים החסידיים אומרים שנשאר עוד רגע אחד ב"שער החמישים" של טומאה. הרמב"ם לא משתמש בלשון "שער החמישים", אבל הרעיון כאן: עוד קצת להישאר, "ועוקר שורש אברהם אבינו נעקר" – השורש שאברהם נטע ("נטע אברהם אשל") היה נעקר.

7) "לטעות העמים ותעייתם" – חזרה לטעות של אנוש:

הרמב"ם מתכוון שזו אותה טעות: שוכחים את הקב"ה, נמשכים אחרי הכוכבים. זו תמיד סכנה, לא רק קרה פעם אחת. המכשול שרואים רק עבודה זרה מסביב, חושבים שזה כל העולם – זו תמיד סכנה.

8) ההבדל בין הפעם הראשונה (אנוש) למאוחר יותר:

הפעם הראשונה (דור אנוש) היו צריכים הסברים – איך מגיעים לטעות כזו? אבל מאוחר יותר, אחרי אלפי שנים שעושים כך, הגויים כבר לא צריכים הסבר – "זה הרב, והרב עושה כך". ההסבר של הרמב"ם בהלכה א'ב' הוא יותר הסבר איך אדם הראשון ידע על ה' ואיך הטעות בכלל התחילה. אבל מאוחר יותר החידוש הוא שכן יודעים את האמת, לא שלא יודעים.

9) המצרים בכלל לא הלכו אחרי אברהם:

המצרים אולי נשארו עם הטעות שלהם כל השנים – הם מעולם לא קיבלו את תורת אברהם. היהודים פשוט "התגיימו" – נמשכו אחרי השכנים הרעים שלהם.

10) "מאהבת ה' אותנו" – המקור בפסוק:

הרמב"ם משתמש בלשון מהפסוק "מאהבת ה' אתכם" (דברים ז', ח'). הקב"ה אוהב אותנו, ויחד עם השבועה לאברהם אבינו, הוא הציל אותנו.

11) למה "קיצור דרך" דרך משה – ולא שוב הדרך הארוכה של אברהם:

פרק א' הלכה ג' (סוף) – יעקב אבינו, שבט לוי, ומנגנון המסורה

דברי הרמב"ם

"יעקב אבינו לימד בניו כולם, ויבדל לוי וימנהו ראש, ויושיבו בישיבה ללמד דרך השם ולשמור מצות אברהם. וצוה את בניו שלא יפסיקו מזרע לוי ממונה אחר ממונה כדי שלא תשתכח הלמוד."

"והיה הדבר הולך ומתגבר בבני יעקב והנלוים עליהם, ונעשו בעולם אומה שיודעת את ה'."

פשט

יעקב אבינו לימד את כל בניו, אבל הבדיל את לוי כ"ראש" – מנהיג המסורה – והושיב אותו בישיבה ללמד דרך ה'. הוא גם ציווה ששבט לוי תמיד יהיה לו "ממונה אחר ממונה" – בכל דור ממשיך, כדי שהלימוד לא יישכח. זה התחזק בבני יעקב וב"הנלוים עליהם" עד שנעשו "אומה שיודעת את ה'".

חידושים והסברות

1) "ולשמור מצות אברהם" – המקור בפסוק:

הרמב"ם מקשר זאת לפסוק "כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו דרך ה'" (בראשית י"ח, י"ט). "מצות אברהם" היא דרך ה' שאברהם העביר.

2) "ממונה אחר ממונה" – מנגנון המסורה:

יעקב לא רק לימד את לוי – הוא הקים מערכת: בכל דור חייב להיות ממונה משבט לוי, "כדי שלא תשתכח הלמוד". זהו מוסד פורמלי של העברת מסורה.

3) המקור שלוי הוא המלמד – מברכת יעקב וברכת משה:

יעקב אמר על שמעון ולוי "אחלקם ביעקב ואפיצם בישראל" (בראשית מ"ט, ז), והגמרא לומדת שזה אומר שהם מסתובבים וללמדים. משה רבינו אמר מאוחר יותר "יורו משפטך ליעקב" (דברים ל"ג, י') – זה מאשר שתפקיד שבט לוי הוא ללמד.

4) "הנלוים עליהם" – גרים ובני נח:

"הנלוים" לא פירושו רק יהודים, אלא גם גרים ואנשים אחרים – "בני נח הנלוים אל ה'". הלשון דומה ל"וכל הנלוים עליהם" במגילת אסתר (אסתר ט', כ"ז).

5) "ונעשו בעולם אומה שיודעת את ה'" – מיחידים לאומה:

התקדמות: מיחידים (חנוך, מתושלח, נח, שם, עבר) לאלפי רבבות – עד שנעשו "אומה". זו מקבילה יפה להתפתחות עבודה זרה – גם שם יחידים התחילו בטעות, וזה התפשט עד כל העולם.

פרק א' הלכה ד' – הירידה במצרים, שבט לוי, ושליחות משה רבינו

דברי הרמב"ם

"עד שהארכו הימים לישראל במצרים, וחזרו ללמוד מעשיהם ולעבוד עבודה זרה כמותם... חוץ משבט לוי שעמד במצות אבות, ומעולם לא עבד שבט לוי עבודה זרה."

"וכמעט קט וחזרו בני יעקב לטעות העמים ותעייתם."

"מאהבת ה' אותנו ומשמרו את השבועה לאברהם אבינו, עשה משה רבינו רבן של כל הנביאים ושלו. כיון שנתנבא משה רבינו ובחר ה' בישראל לנחלה, הכתירן במצוות והודיעם דרך עבודתו, ומה יהיה משפט עבודה זרה וכל התועים אחריה."

פשט

אחרי שנים רבות במצרים, היהודים התחילו לחקות את מעשי המצרים ולעבוד עבודה זרה. רק שבט לוי החזיק במצוות האבות ומעולם לא עבד עבודה זרה. כמעט שבני יעקב היו חוזרים לטעות העמים. מאהבת ה' ומשפט עבודה זרה וכל התועים אחריה.

ההבדל היסודי במציאות: אברהם אבינו עדיין לא היה אומה נפרדת. היה לו אהבה וסימפטיה לכל בני האדם. כשהוא דיבר על "כל התועים אחריה" – הוא התכוון: האדם משוגע, צריך להסביר לו, אבל לא להרוג אותו. **אברהם אבינו לא הרג אף אחד.**

משה רבינו – אצלו כבר יש אומה נפרדת. כבר לא צריך לדאוג כל כך לאנשים האחרים. אצל משה רבינו כבר יכולה לבוא נבואה – עם דינים מחמירים יותר, כולל מיתת בית דין לעובדי עבודה זרה.

18) כללי אברהם לעומת הלכות משה:

אברהם אבינו עבד עם כללים (אהבה, מופתים, הסברים), אבל משה רבינו קיבל הלכות ספציפיות. זה לפי אותם כללים, אבל פרטי ההלכות של עבודה זרה (שהרמב"ם יסביר בפרקים הבאים) הם העיבוד הספציפי של משה לעקרונות הרחבים יותר של אברהם.

סיכום פרק א' בכללותו – מבנה הרמב"ם

חידושים והסברות

פרק א' הוא הקדמה – "הצד השלילי":

- **הלכות יסודי התורה** (התחלה) = **הצד החיובי** – הוא מסביר את היסודות: מהו העולם, מהו הקב"ה.

- **הלכות עבודה זרה פרק א'** = **הצד השלילי** – הוא מסביר מהי עבודה זרה, איך היא התפתחה, ואיך האמת יצאה משם (דרך אברהם, יצחק, יעקב, שבט לוי, ומשה רבינו).

- **פרק ב' והלאה** = ה"משפט עבודה זרה" האמיתי – ההלכות המעשיות שנלמד מכאן והלאה.

כלומר, פרק א' הוא ממש הקדמה לכל הספר, כמו שהתחלת הלכות יסודי התורה היא הקדמה להבנת הקב"ה, כך פרק א' של הלכות עבודה זרה הוא הקדמה להבנת הניגוד – טעות עבודה זרה והקשר ההיסטורי.

[הערה: מוזכר שאולי יש שיטות אחרות בראשונים אחרים – אפשר ללמוד את הרמב"ם בעשרת הדברות, הוא מציג את פירושו במקומות אחרים. אבל הרמב"ם מציג בחזקה רבה את דרכו איך להבין מהי עבודה זרה שהתורה אוסרת.]

למה הקב"ה לא לקח שוב אדם שיהיה לו את האמת ויפיץ אותה (כמו אברהם)? זה היה לוקח ארבעים שנה! התירוץ: כי השבועה של אברהם אבינו ביקשה שתהיה "אומה יודעת ה'" – לא סתם שאחד יודע. כל החידוש של אברהם אבינו היה לא שיחיד יודע (יחיד תמיד יכול לתפוס פילוסופיה), אלא שתהיה אומה. אם האומה הייתה מאבדת את ה"רצף" שלה – ההמשכיות שלה מאברהם אבינו – זה היה מאוד קשה. משה רבינו יכול היה לעשות מה שאברהם עשה במקור, אבל הקב"ה עשה "קיצור דרך" דרך נבואה, כי זה בא בזכות הסכם – השבועה. בלי שבועת אברהם אבינו זה לא היה קורה.

12) החידוש ש"אנחנו מאברהם אבינו" – משהו היה חסר בלעדיו:

הענין של "ידיעה ה'" הוא שאנחנו מאברהם אבינו. אם היינו מתחילים שוב "מאפס" – אפילו אם זה היה אפשרי טכנית – משהו היה חסר. ההמשכיות, הרצף מאברהם אבינו, הוא חלק מהותי מזהות האומה.

13) "עשה משה רבינו" – הקב"ה ברא אותו:

הלשון "עשה משה רבינו" מתפרש: הקב"ה ברא אותו – אבל כמו כל אדם. הוא לא ברא אותו כבריאה מיוחדת, אלא בחר בו מאוחר יותר.

14) "הכתירן במצוות" – לשון "כתר":

הרמב"ם משתמש בלשון "הכתירן" – הוא הכתיר אותם במצוות. זו לשון של כבוד – מצוות הן כתר, לא משא.

15) המקבילה בין חכמת אברהם לנבואת משה:

כל מה שאברהם אבינו "הסיר" (הוריד) בחכמה – הטעות של עבודה זרה – משה רבינו הראה שוב בנבואה. אברהם השתמש בטיעונים שכליים; משה קיבל נבואה ישירה. שניהם עשו את אותו הדבר: "משפט עבודה זרה וכל התועים אחריה".

16) "דרך עבודתו" – אותו לשון כמו אצל אברהם:

הרמב"ם משתמש בלשון "דרך עבודתו" – שזה אותו לשון שהשתמש קודם אצל תורת אברהם אבינו ("דרך ה'"). זה מראה שתורת משה היא המשך של דרך אברהם, רק ברמה גבוהה יותר – דרך נבואה במקום רק דרך חכמה.

17) ההבדל בין דרך אברהם ודרך משה – למרות ההמשכיות:

בעניינים אחרים – כמו אהבת ה' ויראת ה' – משה רבינו אסר דברים בכללים אחרים מאשר אברהם. זה לא בהכרח לפי אותם כללים.

תמלול מלא

הלכות עבודה זרה – הקדמה ומנין המצוות

מקום הלכות עבודה זרה בספר המדע

רבותי, אנו מתחילים היום, הלכות עבודה זרה. אנו נמצאים באמצע ספר המדע. ספר המדע מורכב כך:

- הלכות יסודי התורה, שהם עיקרי האמונה אפשר לומר

- הלכות דעות, שבהם מידות טובות

- הלכות תלמוד תורה שיימנו עכשיו, כיצד לומדים תורה, כיצד מכבדים תלמידי חכמים

- ועכשיו אנו הולכים ללמוד הלכות עבודה זרה, שזה ההיפך מיסודי התורה

יסודי התורה הוא מה כן, מי הקב"ה וכיצד צריך לעבוד את הקב"ה, ולהיפך עבודת עבודה זרה. הרמב"ם הולך לתת לנו הרבה מאוד הלכות, דבר ארוך מאוד של הלכות, והרבה מאוד מצוות.

קושיא על הסדר

יש כאן אמנם, היה צריך להיות ממש הבא מיד אחרי הלכות יסודי התורה לכאורה באות הלכות עבודה זרה, כי זה ממש "לא יהיה לך". והרמב"ם ב, אם אני זוכר, כשיבר על ארבעה עשר הספרים שעשה, אומר שזה הדבר

שצריך לדעת תחילה לכל, כגון יחוד ה' ואיסור עבודה זרה. יחוד ה' הוא יסודי התורה פרק א', ואיסור עבודה זרה הוא ממש ההיפך מזה.

זה כמעט קושיא אצלי מדוע לא עומד מיד אחרי הלכות יסודי התורה, או אפילו בהלכות יסודי התורה, אחרי פרק א' יעמוד איסור עבודה זרה.

תירוצים על הסדר

אני חושב שיש על זה פשט, הסבר מסוים. יכול להיות שהרמב"ם הבין שקודם הוא רוצה להניח את כל התמונה החיובית של איך נראה יהודי. כן, יהודי הוא יסודי התורה, עם מידות דעות, עם לימוד תורה. אחר כך הוא הולך לשלילה, לסור מרע.

אבל אני סבור שהדרך שזה קרה היא, הענין של תלמיד חכם הוא שמחבר יסודי התורה עם דעות, ואחר כך דעות עם הלכות תלמוד תורה. לכבוד תלמיד חכם, כיצד תלמיד חכם עושה קידוש השם, וכן הלאה והלאה. התלמיד חכם הוא החוט השני שעובר בין ההלכות הראשונות של ספר המדע.

וגם איך אפשר להבין שהלכות תשובה באות אחר כך. זה כמו שהשלושה חלקים הראשונים הם החיוב, אחר כך מתמודדים עם השלילה, כיצד עבודה זרה, שאם לא עשו תשובה, ואחר כך התיקון של השלילה אתה אומר. כן. תשובה היא על הלכות עבודה זרה. כל בושא מושכתו... בעצם הלכות תלמוד

כי שם היתה מצוה **שלא להעלות על לב שיש אלוה זולתו**, זו עבודה זרה דאורייתא, שזה לכאורה עיקר המינות של עבודה זרה. אבל עבודה זרה נראה שמדברת רק על השלבים הבאים, לא מדברת על הטעות. זה עדיין לא עבודה זרה. כשיש טעות קטנה... זה לא פרק א' מראה שטעות קטנה יכולה להביא אותנו עד לטעות הגדולה ביותר של ממש עבודה זרה. נכון.

אחר כך יש את דרכי העבודה של עבודה זרה, שהכל אסור, נכון? **שלא לעבדה כדרך עבודתה**, הדרך שעובדים את אותה עבודה זרה. ואחר כך יש, אפילו זה לא הדרך שעובדים את אותה עבודה זרה ספציפית, אבל זה תמיד העבודה, כמו להשתחוות, מאוחר יותר רואים את השאר פסל, להקטיר וכן הלאה.

עשיית פסלים וצורות

הלאה, **שלא לעשות**, לא לעשות פסל. זו מצוה חיצונית. אה, אוקיי, נראה. מה זה לעשות פסל?

ולא לעצמו ולא לאחר, ושלא יעשו שום צורות של עבודה זרה אפילו ליופי. אפילו הצורות אינן עבודה זרה, אלא אה, דבר יפה, לעשות צורה עצמה היא ענין של עבודה זרה.

מסית ומדיח – הפצת עבודה זרה

הלאה, אחר כך יש, כמו ששמענו קודם, הדברים הגדולים שקשורים לכשיש בריות לעבודה זרה, כלומר הוא עושה תנועה, דברים קטנים, עבודות זרות, זה הנושא של מצוות עשה, לא להיות מדיח, עיר הנדחת, לשרוף עיר הנדחת, מצוות עשה על עיר שכולם נהיו נדחים אחר עבודה זרה, צריך לשרוף את כל העיר, אסור לבנות מחדש את העיר אחר כך, שלא לבנותה, ואסור ליהנות מהכסף של עיר הנדחת.

הלאה, אסור להסית אפילו יחיד. מדיח זה שמכוון לרבים, ומסית זה שמכוון ליחיד. אה, זה החילוק. זה טוב מאוד. לכן זה כמו כל הדברים שהם כמו אצל אברהם אבינו, ההבדל הוא ויקרא בשם ה', והצד השני הוא ויקרא בשם עבודה זרה, זה מסית ומדיח. או לא בשם ה', כן. נראה, כן.

שלא לאהוב מסית, שלא יאהב מי שהוא מסית. ולא רק זה, אלא **שלא לעזוב שנאתו**, שלא יפסיק לשנוא אותו, שלא ינסה להציל אותו, ושלא ילמד עליו זכות, כמו שבדרך כלל אדם שנידון למיתה יש מצוה ללמד עליו זכות. וההיפך, **שלא ימנע מללמד עליו חובה**, להיפך, אם יש לימוד חובה, אפשר לומר עליו משהו שמחמיר את מצבו, יש לומר זאת.

נביא שקר

הלאה, שלא יתנבא בשם עבודה זרה, ואם משהו מתנבא בשם עבודה זרה, אסור לשמוע מהמתנבא בשם עבודה זרה. הלאה, ענף מזה הוא לא להתנבא בשקר אפילו בשם ה', לומר בשקר שיש נבואה בשם ה'. כן, זה קשה להבין למה זה עדיין עבודה זרה, הרי זה כבר עמד, העצם דבר כבר כן עמד במקום אחר בתורה. יכול להיות כאן מתכוון בעיקר אם משהו אומר בשם ה' לעבוד עבודה זרה, כי אז זו אחת הדרכים העיקריות איך אפשר להיות שקר בשם ה', לכן זה נמצא כאן. אבל מלבד שהוא מסית, הרי הוא מפר גם את הענין של מתנבא, בא עוד איסור של מתנבא בשקר. כן.

שלא לגור, שלא יפחד מלהרוג נביא שקר.

שבועה בשם עבודה זרה

שלא להשבע בשם עבודה זרה, שלא ישבע בשם עבודה זרה.

כישוף ודברים דומים

עכשיו יש דברים שאינם ממש עבודה זרה, אלא אפשר לקרוא קטגוריות של כישוף או פעולות אחרות שעבודה זרה עושה שמביא לזה. כן:

- **שלא לעשות מעשה אוב**, שלא יעשה את הכישוף שנקרא אוב

- שלא יעשה את הכישוף שנקרא **ידעוני**

- שלא יעביר את הילדים דרך האש שהיה מיועד לעבודה זרה של מולך, **שלא להעביר למולך**

מצבה, אבן משכית, אשרה

תורה מסתיימות עם סוג של תשובה על ביזיון תלמיד חכם, כי נידוי הוא דרך של עונש ותשובה לעשות על ביזיון תלמיד חכם.

נקודה נוספת אפשר גם לומר, נראה אולי טוב יותר נראה בסוף פרק א', שעבודה זרה, עיקר איסור עבודה זרה, הרעיון, המהות שלו, הוא בעצם כבר כלול בכל פרק א' של יסודי התורה, שיש אל אחד והוא מנהיג הכל. עבודה זרה היא בסך הכל לא זה. אין כאן באמת חידוש בזה, תיאורטית. החידוש העיקרי לכאורה של עבודה זרה נראה הוא דבר מעשי מסוים, כיצד התורה מתפתחת, כיצד התורה מניחה, באילו סוגי דברים. כי עבודה זרה היא בעצם כמו גדר, זה הכל דבר מעשי, שלא יעשו את הדברים שגורמים לטעות ביסודי התורה. לכן אולי זה לא ממש יסודי התורה, זה יותר כמו שלב אחר כך, זה יותר אזהרות מעשיות.

מנין המצוות של הלכות עבודה זרה

לכן כשהרמב"ם מתחיל הלכות עבודה זרה, הוא מונה את כל המצוות כמו סדרו, וזו רשימה ארוכה, כי **"יש בכללן אחת וחמשים מצוות"**. מצוות עבודה זרה יש 51 מצוות, בסך הכל רק שתי מצוות עשה, כי כמעט הכל הוא לא תעשה. שתי מצוות עשה ו-49 מצוות לא תעשה, **"וזהו פרטן"**.

זה פשוט כי הרמב"ם הבין שיש באמת בתורה הרבה מאוד מצוות של לא לעשות, לא לעשות עבודה זרה, לא לעשות דבר שמביא לעבודה זרה. וגם אפילו מצוות מסוימות שלכאורה אין להן ממש קשר לעבודה זרה, הרמב"ם הבין ששייכות לעבודה זרה. הבאתי את התרשים שהרב רבינובין עשה, תרשים יפה. זה אותו סדר, אבל הוא מראה פשוט איך המצוות מתחלקות בסדר, ובמקום לקרוא רשימה ארוכה, אפשר לראות יותר ברור כך.

מבנה המצוות – קטגוריות

מחשבה ופנייה לעבודה זרה

הלאה הראשון מהלאוין של עבודה זרה הוא **"שלא לפנות אחר עבודה זרה"**, כלומר לא להיות פונה, לא להתעניין בעבודה זרה. אנו נראה בפרק ב' של עבודה זרה, **"שלא לתור אחר הרהור הלב וראיית העינים"**, שלא ללכת אחרי הרהור הלב וראיית העינים לענין עבודה זרה. שלא לחשוב יותר מדי או להסתכל על עניני עבודה זרה.

הוא מביא לשון יפה מאוד מספר המצוות, הוא אומר שאדם צריך לשים גבול על מחשבותיו. אי אפשר לחשוב על כל דבר. אדם חושב לפעמים מה? במחשבה מותר לי הכל. לא. כל דבר שאינו תורה ומצוות, שאינו מוחזק בתורה ומצוות, אסור גם לחשוב. על עבודה זרה אסור לחשוב, כך אומר הרמב"ם. כן, אנו נראה בפרק ב' את הפרטים של זה.

דיון: חילוק בין פנייה והאמנה

דובר 1: העלאה על מחשבה זה, זה לחשוב על דברים שיכולים להביא אחריהם עבודה זרה.

דובר 2: נכון, ולא לחשוב שזה להאמין בעבודה זרה זה איסור אחר, להאמין בעבודה זרה זה מצות לא תעשה. כאן מדובר על איסורים נוספים של פנייה שמביאה לעבודה זרה, שמביאה לעיקר עבודה זרה, או אולי עבודה זרה עצמה אפשר לקרוא למצוות המעשיות, כמו שהוא נותן לזה את העבודה בראשונות. טוב מאוד.

גידוף

כן, הלאה, **שלא לגדף**. לא להיות מגדף, לגדף את הקב"ה. הרמב"ם בפרק ב' הולך להצדיק מדוע גידוף נכנס, זה לא ממש עבודה זרה. מגדף זה כמו מברך השם, אבל הרמב"ם הולך להסביר שזה דומה לעבודה זרה. כן, טוב.

עיקר עבודת עבודה זרה

הלאה, עיקר עבודתה, העיקרים של איך עובדים עבודה זרה. תראה למשל בפרק א'. פרק א' אינו מצוה, פרק א' הוא היסוד שמסביר למה, איך נוצרה עבודה זרה וכן הלאה. איך זה קורה לאנשים לעבוד עבודה זרה? אנשים לא משוגעים. הרמב"ם הולך להסביר יפה מאוד איך הטעות יכולה להתפתח.

לכן הלאה זה עיקר עבודתה, דרך העבודה הרגילה. כן. גם הדבר המעניין הוא שלכאורה אם יש כן מצוה מפרק א', זה באמת כן עבודה זרה דאורייתא,

אחר כך יש כמה איסורים של כישוף: לא לעשות את הכישוף שנקרא נחש, לא לעשות את הכישוף שנקרא קוסם, לא לעשות את הכישוף שנקרא מעונן, לא לעשות את הכישוף שנקרא חובר חבר, לא לעשות את הכישוף שנקרא דורש אל המתים, ושלא ישאל מעושה הכישוף שנקרא אוב, שלא ישאל מעושה הכישוף שנקרא ידעוני, ועוד כללי שלא יעשה כישוף.

חילוק בין סוגים שונים של כישוף

אני רוצה להבהיר לך כישוף. ראשית, כישוף הוא דבר אחד, וזה אפילו ביהדות, הכל הוא כישוף. הם מסתכלים על זה הכל מה"קטגוריה המפחידה". אבל לפי מה שנראה כאן, נראה שזה שונה. כמו למשל, לעשות אוב זה יותר כמו ממש פעולה של עבודה זרה כמעט. אבל לשאול את האוב או את הקוסם, זה לא ממש... לא אסור, זה אסור כי זה הולך להביא שילכו לעבודה זרה. הרמב"ם הולך להסביר את העניינים.

לאווין של מנהגים ולבושים

ואחר כך יש עוד כמה לאווין מלבד מה שנאמר דבר כללי שלא יראה עם המנהגים והלבושים של עובדי עבודה זרה, מונים מנהגים ולבושים מסוימים. שעובדי עבודה זרה היו מקיפים פאת ראש, אנו דווקא כן נשאיר את הפאות ולא נקיף פאת ראש. שלא ישחית פאת זקן. גבר לא ילבש עדי אישה, ואישה לא תלבש לבושים של גבר, עדי גבר, שלמדנו השבוע. שלא יעשה כתובת קעקע, שלא יחרוט בגוף, ו"לא יגודדו", שלא יגרד ולא יכה את עצמו על מת, ו"לא לעשות קרחה על מת".

ואלו הן 51 המצוות השייכות להלכות עבודה זרה.

מדוע הרמב"ם מספר את המהלך של עבודה זרה

עכשיו הרמב"ם הולך להסביר, מסיבה כלשהי, לא מה אנחנו יהודים, הרמב"ם הולך להסביר לנו משהו שהוא בסיסי לאנשים, קוראים כל כך הרבה על עבודה זרה, זה היה ניסיון, ואנחנו מסתכלים על עבודה זרה, משהו בובה משמשתחווים לה, עמוק בפנים מתכוונים לאלוהים, או כמו שעושים עגל הזהב ואומרים "אלה אלהיך ישראל", זה נראה לנו כמו דבר מגוחך. והרמב"ם אומר שזו קריקטורה, אבל מתחת לזה יש איזה מהלך.

הרמב"ם אומר זאת לא כדי שנוכל להיזהר, אין עצה של לא לחשוב על עבודה זרה, אבל הרמב"ם גורם לנו כאן לחשוב בדרך טובה, בדרך כשרה, כך שנבין מה עבודה זרה יכולה להיות.

אני לא יודע אם הרמב"ם בא לענות לעובדי עבודה זרה שהם לא כל כך טיפשים

אני מתכוון שהוא רוצה מאוד שיבינו שעבודה זרה היא לא מה שאתה חושב. כלומר, הוא לא אומר פשוט שצריך להבין את זה יותר טוב. הרמב"ם לא ממש מסביר כאן, אלא בדרך מסוימת, אבל צריך להבין יותר טוב שעבודה זרה לא אומרת להאמין באלוה אחר. מה זה בכלל אלוה אחר? אם המושג של אלוה אומר מה שלמדנו ביסודי התורה, זה מאוד קשה להבין. לכן ילדים לא מבינים מה זה עבודה זרה.

עבודה זרה היא גדר לאתאיזם

הרמב"ם מסביר שעבודה זרה לא מתחילה מזה. היא מתחילה מזה שיש הרבה כוחות בעולם, שיש באמת כוחות כאלה, ומתחילים לתת להם כבוד, ולבסוף שוכחים שיש בכלל אלוה. כמו שאמרתי לך, לפי מה שיוצא בפרק הזה, עבודה זרה היא גדר לאתאיזם. כשעושים עבודה זרה, מגיעים לשכוח בכלל שיש אלוה אמיתי, כי מתחילים לעבוד רק את הדברים האמצעיים, ושוכחים מהקודמים, מהדבר הראשון, מהמצוי ראשון שעומד ביסודי התורה פרק א'.

ועל זה רוצה הרמב"ם להסביר את זה מאוד חזק, כי אם לא יודעים מה האיסור עבודה זרה, חושבים שעבודה זרה אומרת אלוה אחר. עולה השאלה, אלוה אחר לא עושה בכלל שום סנס, נכון? כי אם אתה מאמין בדרך הנכונה שהוא בעל היכולת הגדול, שהוא האלוה האמיתי, לא המילה, השם שנותנים לו. אז כאן הרמב"ם מסביר איך הטעויות יכולות להתפתח. נכון, אז יותר

שלא יקים מצבה, כלומר מזבח שאינו במקום המקדש. במצבה יש שלוש פעמים פשט מעניין, שלוש פעמים יש פשט אחר על זה.

שלא להשתחוות על אבן משכית, שלא ישתחוהו על רצפת אבן.

שלא ליטע אשרה, שלא יטע את העץ שהיה מיועד לעבודה זרה.

אפילו לשמה, אפילו הדברים הם אפילו, כלומר לא רק עבודה זרה, עבודה זרה שהיא עבודה זרה, אלא זה כבר כלול במצוות קודמות, אלא כאן נאמר שלא יעשו את הדברים הדומים למנהגי עבודה זרה, זה...

עקירת עבודה זרה

כבר, המצוות הן של עקירת עבודה זרה, **לאבד עבודה זרה וכל הנעשה בשבילה**. כלומר כשיהודים נכנסים לארץ ישראל או יהודי יש לו שליטה על עיר, יעקור עבודה זרה משם. והלאו הוא **שלא ליהנות בעבודה זרה וכל משמשיה**, שלא ייהנה מעבודה זרה, ולא רק זה, אלא שלא ייהנה מהדברים היפים ששמים על הנעבד. ושם נמשך לפרט אילו הנאות מותרות.

ושלא ליהנות בתקרובת נעבד. תקרובת היא המילה שיש דברים שלא נעשים אסורים בעצמם, למשל מישהו עובד עץ, עץ עצמו לא נעשה אסור, עץ הוא דבר חי, לא הורגים אותו, רואים אותו, אבל אם התקרובת שלו, כן, אם יש הנאה, זה אומר שזה איסור הנאה נוסף להיות מהתקרובת, כמו שכתוב שם בפנים בפרשת חוקת.

לא להתחבר עם עובדי עבודה זרה

כבר, הלאה הן המצוות לאו של דברים נוספים הדומים לעבודה זרה וכן הלאה, אבל לא להתחבר עם עובדי עבודה זרה:

- **שלא לכרות ברית לעובדי עבודה זרה**, למדנו זאת השבוע בפרשה ב"השמר לך פן תכרות ברית"

- **שלא לחון עליהם**, שלא ירחם על עובדי עבודה זרה

- **שלא ישבו בארצנו**, שלא יתן להם לגור בארץ ישראל, כמו שהפסוק אומר כי שמה יתחתן איתם, וילדיך יהיו עובדי עבודה זרה

- **שלא להידמות**, שלא ייראה עם המנהגים והלבושים כמו עובדי עבודה זרה, להיות דומה להם

סוגים נוספים של כישוף

אחר כך יש כמה סוגי כישוף:

- לא לעשות את הכישוף שנקרא נחש

- לא לעשות את הכישוף שנקרא קוסם

- לא לעשות את הכישוף שנקרא מעונן

- לא לעשות את הכישוף שנקרא חובר חבר

- לא לעשות את הכישוף שנקרא דורש אל המתים

- ושלא ישאל מעושה הכישוף שנקרא אוב

- שלא ישאל מעושה הכישוף שנקרא ידעוני

- ועוד לעשות קללות

פרק א' הלכה א' – מקור עבודה זרה

המשך מנין המצוות – לאווין של עבודה זרה

אבל אם הציפור שלו היא כן, זה אומר שיש נוסף ליהנות מהציפור, זה כתוב שם בפנים בפרק ח'.

אחר כך יש את הלאווין של... דברים נוספים הדומים לעבודה זרה וכן הלאה, ולא להתחבר עם עובדי עבודה זרה. "לא תכרות ברית" לעובדי עבודה זרה, זאת למדנו השבוע בפרשה, "פן תכרות ברית". "לא תחנם", שלא ירחם על עובדי עבודה זרה. "לא ישבו בארצנו", שלא יתן להם לגור בארץ ישראל, כמו שהפסוק אומר, כי למען שלא יתחתן איתם וילדיך יהיו עובדי עבודה זרה. "לא תדמו", שלא ייראה עם המנהגים והלבושים כמו עובדי עבודה זרה, להיות דומה להם.

את השרים שלו, הקרובים למלכות שלו, שהם עומדים לפניו, והוא רוצה שירספקטו אותם, כמו שאחשורש ציווה שירספקטו את המן. אני לא יודע למה הוא אמר, האם זה לא רק, כן, הוא אומר מצוות המלך? כן, אבל לא רק כשמתחווים להמן, לא משתחווים רק להמן, הוא משתחווה בעצם לאחשורש. מראים שמכבדים את מה שהמלך אמר, שיכבדו את זה! אז הקב"ה כיבד כך את הכוכבים, את הגלגלים, את כל אלה... הוא לא דיבר כאן על מלאכים עדיין, לא נכון? מעניין. הכוכבים, הגלגלים, הקב"ה רוצה שיכבדו אותם. כן?

הרמב"ם עוד מחדד את הסברא

הרמב"ם עוד מחדד את הסברא. סברא טובה, זה נשמע טוב. אבל בעצם בשבת אנחנו אומרים "קל אדון", כן? אנחנו אומרים שם "מלאים זיו ומפיקים נוגה", אנחנו מוציאים כמה יפים הם, אנחנו מוציאים כבוד. אבל הנקודה היא "פארים כבוד נותנים לשמו, צהלה ורנה לזכר מלכותו". הם יפים, הם מפארים לשבח את הקב"ה מאחורי זה. אבל הם ראו שזה כל כך יפה וזה כל כך מפואר, פשוט, הקב"ה רוצה שיודו להם, שיאמרו להם תודה על העבודה שהם עושים, למרות שהם עושים את העבודה רק בשם ה', הקב"ה הוא המפעיל שלהם והם מפעילים את מה שמתחתם. אבל הם חשבו שלהם עצמם מגיע כבוד.

הרמב"ם הולך לתאר עד אברהם אבינו, הוא הולך לתאר בדיוק למה לא מגיע להם שום כבוד. כי הסברא היא לא דווקא סברא טובה, צריך לראות מה לא בסדר איתה. צריך לחשוב, מלך, למה לא רוצה מלך שכולם יבואו רק להשתחוות לו? למה הוא רוצה גם לקטנים? לכאורה, זה עצמו כבוד למלך, שיש קל וחומר, שהוא לקח קצת מהכבוד שלי. אבל הקב"ה לא רצה שיהיה באופן של אמצעים שנותנים כבוד לו. הקב"ה רצה ש... עד הבחינה שדוד אמר.

"שלא עלה על הלב" – המדרגה הראשונה עדיין לא שטות

אוקיי, לכאורה, זו סברא טובה. אם זה היה נשאר כאן, אולי זה אפילו היה נכון. הבעיה היא שזה מביא את הדבר הבא. זה המשך, לא המשך. עכשיו, מה הם עשו? זה דבר אחד. **כיון שארכו הימים**, זה עוד שלב כזה. **כיון שארכו הימים**, זה אהבה. **כיון שארכו הימים**, זה מתאים ל"שלא עלה על הלב". לא עלה על הלב שיש לך אלוה אחר. עדיין אין שום טעות. הענין הראשון היה בו טעות, אבל הסברא היא לא שטות. רק טעות ברוח.

המדרגה השנייה – "כיון שעלה דבר זה על לבם"

נפל להם, והטיפשים התחילו לחשוב, התחילו, **לבנות לכוכבים היכלות** – התחילו לבנות היכלות, כלומר מקדשים, כן? מקדשים, כמו בניינים, שבהם יתפללו, שבהם יעשו עבודה לכוכבים. **ולהקריב להן קרבנות** – הם הביאו קרבנות להם. **ולשבחם ולפארם בדברים** – אמרו תהילות והשבחות לזה, לא רק עליהם, כי שלנו יכולים גם לומר עליהם. זה אומר אליהם, בדרך אלוקות. אמרו ברוך אתה ה', שעושה שמש כל כך יפה.

הלכות עבודה זרה פרק א' הלכה א'-ב' – התפתחות עבודה זרה (המשך)

פרק א' הלכה א' (המשך) – המדרגות הראשונות של עבודה זרה

ארבע העבודות לכוכבים

מקדשים, כמו בניינים שבהם יתפללו, שבהם יעשו עבודה לכוכבים. ולהקריב להם קרבנות, הם הביאו קרבנות להם.

אלה, יש שלושה רמות של דברים, כן? אוארבע, בואו נראה כמה דברים יש. ראשית, בנו להם בניינים. שנית, הם הקריבו קרבנות. שלישית, **לשבחם ולפארם בדברים**, אמרו שירות ותשבחות לזה, לא רק עליהם, כי אנחנו יכולים גם לומר עליהם, זה אומר אליהם, בדרך אלוקות, אמרו "ברוך אתה השמש" שעושה שמש כל כך יפה, וכדומה. **ולהשתחוות מולם**, להשתחוות להם.

"להשיג רצון הבורא" – למלא את הרצון

מסתם להבין למה היו אנשים טיפשים כאלה, זה גם להבין את הגדר, מה המשמעות של עבודה זרה לפי דרך הרמב"ם.

שיטות אחרות

אולי יש שיטות אחרות וראשונים אחרים ופשוטים אחרים, אבל אפשר ללמוד את הרמב"ן בעשרת הדברות, הוא מניח את פשוטו במקומות אחרים.

אבל הרמב"ם מניח מאוד חזק את דרכו, איך להבין בכלל מה היא העבודה זרה שהתורה אוסרת ומה צריך מהם.

הטעות של דור אנוש – המדרגה הראשונה

אומר הרמב"ם... סיפרתי לך שיעור בהיסטוריה? כן. הרמב"ם מניח מעשה ארוכה ויפה איך התפתחה במשך דורות עבודה זרה.

אומר הרמב"ם, בימי אנוש, בזמנים של אנוש, אנוש היה בן של שתי, שתי, I'm sorry, שתי. בימי אנוש, בזמנים של אנוש, כמו שעומד בגמרא שעובדי עבודה זרה כדור אנוש, שדור אנוש התחיל עם עבודה זרה. מה היה?

אומר הרמב"ם כך, **טעו בני האדם טעות גדולה**, בני אדם עשו טעות גדולה, **ונבערה עצת חכמי אותו הדור**, העצה, החכמה של חכמי הדור נעשתה נבערה. במקום להיות חכמים נעשו כולם טיפשים.

הטעות התחילה מהחכמים

מעניין איך הוא מתכוון לומר שהבעיה התחילה מהחכמים. הם התבערו, אבל הייתה להם סברא טובה. זו לא הייתה טעות של ההמונים, זו הייתה הטעות של החושבים.

אומר הרמב"ם, **ואנוש עצמו היה מן הטועים**, זה לא רק היה בימי אנוש, אלא אנוש עצמו היה בן אחר בן, הוא גם טעה.

אומר הרמב"ם, **וזו היתה טעותם**, זו הייתה טעותם. כן. הם אמרו כך, אמרו, הם אמרו כך, כן?

דובר 2: הואיל, מה אני אקרא? האם היסוד שהטעויות, מה כתוב כאן טעויות? היר"ד היא טעות. יש טעות במילה טעות, נו? מישהו שאומר כך, אומר הוא, אני לא יודע. נבערה עצת, הטעות היא, הוא כבר חשב על הבדיחה. בכל מקרה.

הסברא של דור אנוש

דובר 1: הם אמרו כך, **הואיל והאל יתברך ברא כוכבים אלו וגלגלים להנהיג את העולם**, אה, זו ההקדמה. כדי להבין צריך לזכור הלכות יסודי התורה פרק ב', ג', יא, שעומד שם כל המבנה של העולם.

הואיל והאל יתברך ברא כוכבים אלו, כוכבים הם הכוכבים, **וגלגלים**, שעליהם מונחים הכוכבים, **להנהיג את העולם**, הם מנהלים את העולם, כמו שהבינו שם שדרך הגלגלים נעשים כל השינויים, ודרך הצורות נעשות כל הצורות בעולם. **ונתנם במרום**, וחוף מזה, קודם כל דרכם הוא מנהל את העולם. אז הם המכובדים הגלגלים, והם מונחים בשמים. שהם בשמים. כך יותר הכוכבים, כי הגלגלים לא רואים, אבל לא יודע אם אפשר לתת להם כבוד.

דובר 2: אוקיי, אז... אוקיי. כי לקחו והכניסו את הכוכבים. יפה מאוד. אבל הקב"ה... שהם משרתים. זו לשון מהגמרא. שמש משמש לפניו וממילא כן. לא תעשון אתי. הם גם לא רק שהוא כיבד אותם. הם כמו קרובים למלכות. הם קרובים לקב"ה. הם עבדיו העומדים לפניו. שהם לא כמו שאנחנו נעמוד מרחוק והם יעמדו אצלנו.

דובר 1: אז אם כך ראויים הם לשבחם ראוי להם. כן ראויים הם מה המשמעות. גם מגיע להם. כן. מגיע להם שישבחו אותם לפארם. הם מותר להם לתת כבוד, מגיע לתת כבוד.

מי שהוא לא רק להם דברים חשובים שמגיע להם כבוד. אלא **וזהו רצון האל ברוך הוא**. זה גם מה שהקב"ה רוצה. **לגדל, לכבד, מי שגדלו, וכבדו**. זה רצון הקב"ה, והוא מביא ראייה. **כמו שהמלך רוצה לכבד עבדיו העומדים לפניו, וזהו כבודו של מלך**. זה המשמעות, הוא אומר הקב"ה, הקב"ה אמר את זה, אבל הרמב"ם יש לו טענה, כמו מלך בשר ודם, יש לו

בינתיים ב, הוא חושב על דבר של הקב"ה. הוא לא חושב אפילו שלכוכב יש כוח עצמי, הוא יכול להתמרד נגד הקב"ה, הוא חושב רק שהקב"ה אוהב שיתנו כבוד וישתחוו לכוכב.

כלומר, אתה שואל קושיה למה, למה לקב"ה אוהב? כי זה המשל של המלך שהוא מביא, זה לא משל כל כך רע. זו סברא. זה מעניין, הטעות הראשונה, הם עדיין קצת חכמים, שהקב"ה רק יתפעל, אבל הם חושבים שהקב"ה רואה את זה ולקב"ה יש הנאה, אז בעצם הם מתכוונים חצי דרך לקב"ה. הם עושים לכוכבים אבל הם מתכוונים לקב"ה.

איך הטעות מתפתחת הלאה?

פרק א' הלכה ב' – המדרגה השנייה: נביאי שקר

"כיון שארכו הימים" – זמן כגורם

אה, זה היה קודם כל. אחר כך, "וכיון שארכו הימים", אה, "וכיון שארכו הימים", לקח, עבר, כן, אומר הרמב"ם, "וכיון שארכו הימים", אחרי שעבר זמן מאז שהתחילה העבודה לכוכבים עם החשבון שהקב"ה רוצה שיכבדו אותם, "עמדו בבני אדם נביאי השקר". קמו נביאי שקר. כאן אנחנו רואים שנביאי שקר ממלאים תפקיד גדול בעבודה זרה, שהוא נעשה, הוא אומר שחלק מהמצוות של עבודה זרה הוא נביאי שקר.

הנביא שקר אומר שהקב"ה ציווה

"ואמרו", הם אמרו כך, "שהאל ציווה להם ואמר להם", הקב"ה אמר להם, "עבדו כוכב פלוני או כל הכוכבים", או עבדו את הכוכבים, "והקריבו לו ונסכו לו כך וכך", עשו נסכים כאלה וכאלה, "ויבנו לו היכל", בנו לו היכל, "ויעשו צורתו", עשו צורה של הכוכבים, "כדי להשתחוות לו כל העם הנשים והקטנים ושאר עם הארץ". ו"ומודיע להם", ונביא השקר מודיע לעולם "צורה שבדה מלבנו", צורה שצריך להיות, "ואומר זו צורת הכוכב פלוני שהודעתני בנבואתי". זו הצורה של הכוכב שהודיעו לי בנבואה.

צורות שבדו מלבם – מדרגה חדשה של טעות

הלכות עבודה זרה פרק א' הלכה ב' (המשך) – מצורות לכוהנים לשכחת ה'

דברי הרמב"ם (המשך)

דובר 1:

חברים וחכמים. נביא, הוא מבין שהוא מדבר לכל אחד. זה אחד מההבדלים בין נביא לשליח שלמדנו, נכון? נביא פירושו כא... שליח, לא רק השגה לעצמו. השגה לעצמו יכלה להיות גם קודם, ברצונם, בחכמתם, בנבואתם, למשל. אבל עכשיו הוא אומר על כולם. עכשיו, מובן שהנשים שעוד נדבר עליהן, שאר העם לא תמיד מבינים את הסמלים, הם מתכוונים כפשוטו. אוקיי, זה יהיה השלב הבא. אבל זה ה... ולפי הרמב"ם זה היה ממש שקר. הקב"ה מעולם לא דיבר איתם, נכון? והוא אמר כך. זה פשוט היה שקר.

הצורך במשהו ויזואלי – ממופשט למוחש

אבל אני מתכוון לעוד משהו שרואים כאן בשני הדברים שאנשים רוצים מאוד לראות משהו ויזואלי. אז את ה' אי אפשר לראות. אני מדבר, החכמים הראשונים, הם יודעים שה' הוא העיקר, אבל אי אפשר לעשות שום צורה של ה'. ממילא הם גם סברו שאי אפשר לעשות היכל עבורו, כי הוא מופשט. אז קודם בואו ניקח את העובד שהוא מופשט, השר, העובד שהוא יותר מופשט. ולילדים עושים עוד יותר מופשט. יוצא שבהיכל אי אפשר לראות שום כוכב, ובונים כאן כוכב בהיכל יותר מופשט, זה נראה פחות מופשט, יותר מוחש.

הרמב"ם לא אומר שסברו שאי אפשר לעבוד את ה'

זה כמו באמת, הרמב"ם לא אמר, הרבה אנשים אומרים עוד שהרמב"ם אומר שהם אמרו שאי אפשר לעבוד את ה'. אני לא רואה באף אחד מהשלבים שהוא אומר זאת. הוא אומר רק שבסוף שכחו. הוא אף פעם לא

וזה כדי להשיג רצון הבורא בדעתם, הם לא התכוונו לומר שבזה הם מכבדים או רוצים... מה המשמעות "משיג רצון"? הם משיגים את הרצון, כאילו ממלאים את הרצון. רצון הבורא הוא שיתנו כבוד לכוכבים, כי בזה שהוא עשה אותם כל כך יפים. הם עשו כדי למלא את הרצון, אני אעשה היכל מיוחד ל... יכול להיות שהם גם עשו היכל לקב"ה עצמו, יכול להיות, הוא לא אומר את זה כאן, אבל הם גם עשו לכוכבים ומזלות. מעניין, הוא לא אומר כאן אם אפשר בכלל. הם עשו את הדברים האלה כי הם הבינו שהקב"ה רוצה את זה.

"עיקר עבודה זרה" – שורש והתחלה

וזה היה עיקר עבודה זרה, "עיקר" משמעו לכאורה כאן שורש, ההתחלה, השורש. ההתחלה של עבודה זרה התחילה מזה, שחושבים שהקב"ה רוצה שיתנו כבוד וישתחוו וכולי לעבדיו הגדולים.

עובדי עבודה זרה הראשונים האמינו בקב"ה

וכך היו אומרים, כאן נכנס מה שאמרת, שזה מה שהם מתכוונים, עד עכשיו בואו נאמר במקור התכוונו, אולי החכמים הגדולים מתכוונים כך. לא כמו שחושבים בדרך כלל שעובד עבודה זרה לא מאמין בקב"ה, הוא מאמין שמשוהו אחר הוא אלוה. אלא וכך היו אומרים עובדיה היו דעים עיקרה, לא שהם אומרים שאין שם אלוה אלא כוכב זה, לא שהם אומרים שאין אלוה חוץ מהכוכב הזה, השמש למשל.

הפסוק של ירמיה – חכמי הגויים ידעו על הקב"ה

וזהו שירמיה אומר, כמו שירמיה אומר, "מי לא יראך מלך הגוים כי לך יאתה", מי לא ירא ממך, מלך העמים, לך מגיע זה, כמו "כי לך יאתה" משמעו לך מגיעה מלוכה.

כמו שהוא אומר בפסח, כן? "כי מכל חכמי הגוים ובכל מלכותם מאין כמורך". בין כל חכמי הגוים אין כמורך, כלומר לכאורה, אף אחד לא מחזיק באלוקא כמורך, אף אחד לא חושב שיש אלוקא כמורך. אלא מה? "ובאחת יבערו ויכסלו מוסר הבלים עץ הוא". אבל בבת אחת, איך מתרגמים "ובאחת"? נעשים טיפשים, מתבערים? חכמי הגויים מתבערים? והם משהו... נו, איך מתרגמים את הפסוק הזה? בדבר אחד מתבערים? אה, שהם חושבים שאפשר לעבוד את העץ? אני חושב שהם מוסר הבלים, הם אומרים שיש תורה, מוסר של הבלים, עץ, שזה ההבל שהוא פשוט אבן, פשוט עץ.

והרמב"ם מתרגם, כלומר, כבר תרגמתי את הפסוקים שאני מתכוון לומר לך, כלומר, הכל יודעים שאתה הוא לבדך, שכל חכמי הגויים, החכמים, יודעי עיקר כך יודעים שמאין כמורך. אבל על טעות אחת שיש להם, "יבערו ויכסלו", כי תאותם וכסלותם שמדמים שזה הבל רצונך הוא. הם חושבים שההבל הזה, הם לא אומרים שההבל הוא עצמו... הוא לא רוצה לעשות רצון הכוח, הוא רוצה לעשות רצון ה' דרך זה שהוא משתחוה לעץ, וזה הבל. ההבל היחיד הוא רק זה, וזה גם לא הבל כל כך גדול, זה קטן יותר ממה שחשבנו, כי הם חושבים שהם עושים את רצון ה' בזה. במובן מסוים זה יותר גרוע, כי הוא אומר עוד שרצון ה' הוא בעבודה זרה, אבל עדיין היה שיח מה הבעיה. לכאורה הבעיה היא שזה מביא את השלב הבא.

הלשון "יבערו" – איך חכם נעשה טיפש

מעניין הלשון "יבערו", חכמה יבערו, האם זה מה שהוא התחיל "נבערה עצת חכמי יועצי פרעה". זו דרך איך חכם מתחיל להיעשות טיפש. חכם לא נעשה טיפש בבת אחת, זה היה צריך לקרות עם טעות קטנה. הטעות שהקב"ה רוצה שיתנו כבוד זולתו, לכוחות מסוימים, זו הטעות שמתחילה לעשות חכם לטיפש. בטח הרמב"ם חשב על הפסוק הזה כשכתב "נבערה", כי כאן הוא מוציא את זה כך.

דיון: למי הם עשו את זה?

אוקיי, אני רוצה להבין עוד דבר קטן, בכל מקרה, כשהם משבחים או משתחוים לכוכבים, הם רוצים לעשות את זה כי הם רוצים שהקב"ה יראה את זה ויהיה לו הנאה, אה, ויתן כבוד לגלגל שלי, אה? או שהם מתכוונים, כן, שזה יעשה קשר עם הכוכב? האם הכוכב רואה את זה? הוא לא אומר כאן, הוא אומר בשלב הראשון, אולי בשלב הבא יכול להיות שיחשבו אחרת.

אז, הייתי אומר אולי כך, שקודם הכוכב הוא רק כוח שמנהיג טבעית, הוא הולך בדרך מוסרית, והוא מנהיג את העולם עם התנועה שלו. וכאן הם עשו אותו למשהו שיש לו יחס, הם נתנו לו אנושיות, הם ייחסו לו...

אבל לא לו, תהיה ברור, האנשים לא רואים שום כוכב, הם רואים יצירה. צורה שמים עליה שם של כוכב, הם אומרים שהיצירה היא כוח של פלוני. אבל הם לא רואים שום כוכב, הם רואים את הצורה. ולכוכב יש את האישיות של פלוני ופלוני, ודרך האישיות יש לו איתנו יחס, וצריך לעבוד אותו. הוא יגיד מאוד ברור בשלב הבא מה קרה מהשלב השני. צריך לראות את ההבדל בין מה שהעולם מתכוון ומה שהחכמים מתכוונים, לא החכמים, מה שהוא קורא לכוהנים, האומרים, נביאי השקר שהם אומרים. אבל הסתכלתי הלאה, אז אני מבין לפי מה שהוא אומר.

שלב ה': כוהנים עם תורות – "עשו כך וכך ואל תעשו כך וכך"

כן, והכומרים אומרים להם. כי הוא רוצה לך כן להסביר איך הגיעו לשלב שאומרים שהפסל, הצורה פירושה פסל או תמונה, ואני יודע שהפסל עושה משהו. הוא מסביר לך איך הגיעו לזה.

"והכומרים אומרים להם", כאן כבר צמחו כוהנים, זה כבר מערכת, יש כבר שמות מיוחדים. זה לא נביאי שקר, לא צריך כבר אפילו לומר "ראיתי משהו בעצמי, אמרתי משהו". זה כבר מוסד. "והכומרים אומרים להם".

דובר 2:

יכול להיות שהכוהנים הם עצמם נביאי השקר.

דובר 1:

אה, התלמיד של נביא השקר הוא כבר כוהן, לא נביא. הוא רק תלמיד, הוא כבר שמע מהנביא. מטיף. הם אומרים כבר, "בעבודה זו, אם תעבדו כך וכך את הצורה, תרבו ותצליחו, ועשו כך וכך, ואל תעשו כך וכך". הם כבר מוסרים תורות בשם הכוח. מצוות עשה, מצוות לא תעשה. כן, בשם הצורה.

שלב ו': "כוזבים אחרים" – הכוכב/גלגל/מלאך מדבר בעצמו

אחר כך מתחיל, אצל זה הכל התחיל מהנביאים שעוד דיברו בשם ה'. אחר כך מתחילים אנשים שבכלל לא מדברים בשם ה', הוא יגיד "שמעו ממני, כוזבים ומתעים". שקרנים אחרים קמו לומר, הם התחילו לומר שהכוכב עצמו, או הגלגל, או המלאך, כאן לראשונה מלאך, כן. כבר המלאך הוא הצורה שאמרו שיש בה יותר אלוהות בצורה. שוב, זה סימל אולי. כן. דיבר עמהם, ואמר להם עבדוהו בכך וכך. לא כמו קודם שהם אמרו ש...

דובר 2:

נכון, זה הגיוני, רק...

דובר 1:

נביאי השקר אמרו שה' ציווה. כאן הם רואים כבר, הכוחות מקבלים יותר ויותר... המלאך כבר מדבר אליהם. כבר מייחסים לו יותר ויותר כוחות.

דובר 2:

נכון, זה הגיוני לפי מה שנראה, כי העולם כבר שכח קצת מה'. אי אפשר לומר לך שה' ציווה, כי מי יודע מי זה. הם יודעים את הכוח או את הצורה.

דובר 1:

ואמר להם עבדוהו בכך וכך, והודיע להם דרך עבודתו. הכוח, כמו שאומרים, שהכוח או גלגל או מלאך מודיע דרך עבודתו, עשה כך ואל תעשה כך.

למה לשקר יש יותר וריאציה מאשר לאמת

והרמב"ם אומר, ופשוט דבר זה בכל העולם. השקרים התחילו להתפשט בכל העולם, לעבוד את הצורות בעבודות משונות זו מזו. בעבודות שונות, חוץ מהצורות. היו הרבה מאוד צורות אחרות, כל אחד עשה את שלו... הוא אוהב קוגל והוא אוהב פלפל. אני מתכוון, זה נראה כך, כי אמת יש רק אחת, שקר השמיים הם הגבול. כל שקרן יכול לבוא עם סוג אחר. זה נעשה מאוד... וזה כנראה היה אולי חלק מהמשיכה. האחד אברהם אבינו, שם יש

אומר שחלק מהסברה היה שאי אפשר לעבוד את ה'. הוא בכלל לא מדבר על הנושא. יכול להיות שזה נכון, במקומות אחרים זה נשמע כך, אבל עד עכשיו זה לא כתוב. כתוב רק שהם סברו שצריך לעבוד את הכוכבים, ממילא הם עשו צורות, ואחר כך נעשו נביאי שקר שאמרו שה' אומר כך.

אבל אני לא יודע, הסיבה, הוא לא אומר סיבה, הוא לא אומר, הוא לא מסביר למה. אבל אפשר לחשוב, אפשר לחשוב שהם סברו שלגבי ה', מכיוון שהוא מופשט, אפשר לעבוד אותו רק באופן מופשט. אי אפשר לעשות דברים מסוימים כי אין לך שום תמונה מה לעשות. מה שאין כן כוכבים, אתה יכול לצייר אותו, יכול לעשות היכל שייראה דומה לכוכב, שיהיה לו איזה קשר לכוכב. ולילדים עשו עוד הרבה יותר גס ומגושם. אני מתכוון לומר שהצורה שנראית כמו אדם היא עוד לא בשביל הכוכבים, זה סתם בלוף. כן. אוקיי.

שלב ד': צורות בהיכלות – "שזו הצורה מטיבה ומריעה"

אוקיי, אחר כך, והתחילו על דרך זה לעשות צורות בהיכלות. בהיכלות שבנו התחילו לעשות צורות. ולא רק בהיכלות, אלא תחת האילנות ובראשי ההרים, כי היכלות זה כמו האשרה שנלמד מיד. אני מכין את הצורות, הם עשו צורות שייסמלו את הכוכבים עם הגלגלים. ומתקבצים ומשתחווים להם ואומרים לכל העם, כאן הם כבר הלכו רחוק יותר, הם אמרו לעם, שזו הצורה מטיבה ומריעה, הצורה מטיבה ומריעה.

ההבדל בין "מנהיג הסדר" ל"מטיבה ומריעה"

כבר, החכמים הראשונים כבר ידעו את האמת שלגלגלים יש כוח מסוים על העולם, הם עושים דברים בעולם. אבל כאן הם כבר אמרו משהו שמטיב ומריע, פירושו שיש להם קשר ישיר עם אנשים.

זו הפעם הראשונה שכתוב שהגלגל הוא מנהיג הסדר, אבל לא מטיב ומריע. מטיב ומריע זה כבר יחס עם אנשים, הוא יכול להחליט משהו כך. כאן כתוב שלגלגלים יש יחס עם האנשים, הם מטיבים ומריעים. וראוי לעבדה וליראה ממנה. לא רק שכשנותנים להם כבוד זה כבוד לה', אלא שצריך לעבוד אותם ולירא מהגלגלים.

מה פירוש "צורה" – לא כוכב, אלא פנטזיה

וכאן לא כתוב כלום מגלגלים יותר, כבר מזמן שכחו מהגלגלים. כאן כתוב צורות, לא, אפילו לא כוכבים. תמונות. צורות פירושו כפשוטו, פסלים, שנראים בדרך כלל כמו אנשים, נכון? או אולי כמו בעלי חיים. הם אומרים שהצורה מטיבה ומריעה. המון עם, הוא מיד יגיד.

דובר 2:

לא, אבל איך קרה מכוכב לצורה? יכול להיות שצורה פירושה צורת הכוכב.

דובר 1:

לא, הוא אמר כבר צורה שבדו מלבם. כך זה קרה. כי הייתי אומר צורה שבדו מלבם שדומה לכוכב.

דובר 2:

לא, לא, צורה, אני יודע מה פירוש צורה כאן. הוא אומר "זו צורת הכוכב פלוני".

דובר 1:

בדיוק, אבל זה לא. צורות פירושו כמו תמונה של ונוס. ונוס נראית כמו אישה עם שיער ארוך. זו לא תמונה, זה כמו שעושים לילדים, כמו שאומרים, עושים לילדים, עושים שהאות אל"ף יש לה פאות ארוכות, אני לא יודע. זה איזה חשבון גס יותר, אבל זה לא אמת, זה לא מתאים לשום דבר במציאות. וכשמתכלים על הפסל, רואים פשוט אדם עם זקן גדול, אני יודע, לאל יווני יש זקן גדול. ויש לו בטן קטנה, וכו' וכו'. ואומרים לאנשים שהצורה, שזה כבר ממש שקר. אפשר לפרש את זה, אבל זה כבר לגמרי לגמרי לא נכון. כאן יש כבר לגמרי את הכוהנים, אומרים המדיום, זה כבר נביאי שקר.

התהליך: מכוח טבעי ליחס אישי

מתי התחיל אברהם לחשוב?

דובר 2:

התחיל לשוטט בדעתו, הוא התחיל לטייל בדעתו, הוא התחיל הרבה להעמיק במחשבה, להסתובב במחשבות יפות. הוא לא היה יותר משלוש שנים, הוא הפסיק להניק. הוא לא היה יותר משלוש שנים. ממש, שנתיים שלוש שנים. "ויגמל יצחק", זה מתכוון לשנתיים בפשטות. המדרש מתכוון לזה... הוא הפסיק להניק. פשוט פשט מתכוון לדעת. ביצחק עצמו יש שיטות שזה מתכוון לשלוש שנים. אבל פשוט פשט מתכוון, כשהוא התחיל קצת לדעת לחשוב בעצמו.

התחיל לשוטט בדעתו, והרמב"ם אומר **"והוא קטן"**, הוא עדיין היה קטן. הוא התחיל לחשוב, הוא התחיל להעמיק בדעתו.

מה הוא התחיל לעשות? **התחיל לחשוב ביום ובלילה**, הוא התחיל לחשוב על השמש ועל הלבנה. הוא חשב ביום ובלילה. הוא חשב על יום ולילה.

גם, הוא הולך וומר, **"והיה תמה היאך אפשר שיהיה הגלגל הזה נהג תמיד ולא יהיה לו מנהיג"**. איך יכול להיות שהגלגל מסתובב ואף אחד לא מסובב אותו? **"ומי יסבב אותו?"** אולי הוא סובב את עצמו? הוא מסתובב כל הזמן, ומי מסובב אותו?

המקבילה ליסודי התורה פרק א'

דובר 2:

זה בעצם מה שכתוב ביסודי התורה פרק א', שהגלגל סובב תמיד, ואי אפשר שיהיה סובב בלא מניע, שיסבב תמיד. אומר, אברהם אבינו ידע את זה. כלומר, הוא ידע על הגלגלים, הוא לא ידע על האריסטו שיודעים רק על הצורות. אבל על זה עצמו הוא התלבט.

למה לא היה לו מלמד?

דובר 2:

ולמה הוא לא הלך לחנוך או למתושלח, אני לא יודע? **"לא היה לו מלמד"**. הוא אומר, תראה, **"לא היה לו מלמד"**. למה הם לא גרו שם? אני לא יודע. **"ומי יסבב אותו? כי אי אפשר שישבב את עצמו"**. את זה הוא ידע, שהוא לא יכול לסובב את עצמו. את זה הוא תפס.

"ולא היה לו מלמד ולא מודיע דבר, אלא משוקע באור כשדים בין עובדי עבודה זרה הטפשים".

דובר 1:

אז למה הוא לא הלך לחנוך?

דובר 2:

אולי הם לא גרו לידו? עד שהם לא הודיעו לעולם שהוא יבין אחרת. לא היה לו שום יסוד אצלו.

דובר 1:

לבד, את זה הוא לא אמר.

אברהם היה עובד עבודה זרה

דובר 2:

"ואביו ואמו וכל העם עובדי עבודה זרה, והוא היה עובד עמהם". הוא גם היה עובד עבודה זרה, למה? כי כך לימדו אותו. **"אבל לבו משוטט ותמה"**, ליבו כל הזמן מתלבט, משוטט.

יפה מאוד, הוא הולך נבוך שם לבית עבודה זרה עם תרח, וכל זמן שהוא שם הוא מטייל במקום אחר. הוא עומד שם, אבל ליבו במקום אחר. הוא מסתובב עם הגלגל והוא מנסה להבין מה קורה כאן, למה זה מסתובב לבד?

השגתו של אברהם: דרך האמת וקו הצדק

דובר 2:

"עד שהשיג דרך האמת", עד שהבין את דרך האמת, הדרך האמיתית. **"והבין קו הצדק"**, הוא הבין את קו הצדק, הקו הישר, הקו השווה, הקו הנכון.

אולי קו הצדק מתכוון להלכה למעשה, מה צריך לעשות, כמו שנראה. קו הצדק, היינו אומרים, מתכוון לדרך המצוה, אבל עדיין לא מגיעים לדרך המצוה. אולי מתכוון שאברהם אבינו למד דרך ה'. אולי דרך המצוה, אולי דרך ה'.

אולי קו הצדק מתכוון שיש לך שני דברים: יש שאתה צריך לדעת שיש קב"ה, ויש גם שאתה צריך עוד לעבוד את הקב"ה, "לעבדו ולהשתחוות לו". אולי זה קו הצדק, שזה כבר המעשה, שזה מחזק את האמונה.

ארבע המסקנות של אברהם אבינו

דובר 2:

"מדעתו הנכונה", מהבתנו שלו, זה אף אחד לא לימד אותו.

"וידע", הוא נעשה מודע, הוא השיג, הוא עשה מסקנה:

- **"שיש שם אלוה אחד"**, שיש רק בורא אחד יחיד. וכל האחרים סברו שיש כמה גלגלים, יש כמה אלים, כמה כוחות.

- **"והוא מנהיג הגלגל"**, הוא מנהל את הגלגל

- **"והוא ברא הכל"**, הוא ברא את הכל

- **"ואין בכל הנמצא אלוה חוץ ממנו"**, אין שום כוח, שום דבר, אין שום אלוה חוץ ממנו, מלבד האל האחד.

הם כולם ידעו לגבי הגלגל, רק הם חשבו שהגלגל הוא אלוה, או אחד מהכוכבים הם אלוה, וכדומה. אברהם אבינו הבין שאלוה לא מתכוון בכלל לזה, כי זה לא יכול לסובב את עצמו, חייב להיות שיש אל אחד שהוא מנהל את הגלגל והוא עשה את הכל, אז ממילא הוא האל היחיד.

מאמת קטנה לכל האמת

דובר 2:

ולא רק שאברהם אבינו ידע, הוא גם למד. הטעות התחילה מטעות קטנה... הכל התחיל מטעות קטנה, וכל האמת גם התחילה מקצת אמת קטנה. הקצת אמת שגלגל לא יכול לסובב את עצמו הביא אותו להבין את כל האמת לאמיתה. זו גם כל האמת. אין עוד מה שיש. אבל עם זה הוא הבין את ארבעת הדברים שהוא מונה. אבל זה הכל אותו דבר, אבל זה התחיל מהרצון להבין איך הגלגל מסתובב.

אבל אם אתה זוכר באותו פרק, זה לא כל כך פשוט. צריך ללמוד במקומות אחרים כדי להבין בדיוק את הראיה. בכל מקרה, אבל מלבד זה הוא ידע עוד דבר. הוא גם ידע את כל פרק א'. הוא ידע גם את יסודי התורה, וגם ידע את הלכות עבודה זרה.

אברהם הבין את מקור הטעות

דובר 2:

"וידע שכל העולם טועים". הוא ידע ש... הוא הבין את הדבר בשכנוע כל כך ברור שחייב להיות שכל האחרים טועים. אבל **דבר שגורם להם לטעות...** הוא הבין מילא הנביאים היו, שהולכים רק לעבוד את הקב"ה.

אברהם אבינו לא רק חידש ייחוד השם. זה אולי... גם ידעתי, אברהם אבינו חידש משהו איסור עבודה זרה. את זה הוא ידע, שזה מקור הטעות. איפה הטעות קרתה? כי הוא מרגיש שזה מקור הטעות.

דיון: מתי אברהם הבין הכל?

דובר 1:

מה שהוא אומר, עשה אחוז, אני בורר משונה, אברהם אבינו בורר. זה מעניין, הרמב"ם עשה פאס קנייטש, שהראב"ד אומר שיש מחלוקת, יש גדולי עולם שאומרים שלוש, יש שאומרים אחרת.

דובר 2:

לא, אבל הרמב"ם עצמו אומר שתי שיטות, כי הוא אומר שכשהוא נגמל הוא התחיל, והסופי כשהיה לו הבהירות... יכול להיות שכן ארבעים היה כשהוא הבין את עבודה זרה שאתה אומר, את הלכות עבודה זרה, שצריך לזרוק את כל השאר. יש עיקר הבורא, אבל... עיקר הבורא באופן בלעדי.

דובר 1:

אני מתכוון טוב מאוד, החכמים הראשונים סברו שאי אפשר להיות כל כך מופשט, הם רצו לעשות יותר מוחש. אברהם אבינו אמר, "אתה יכול לעשות את העבודה מוחשת, אבל לא את האלוקים מוחש". האלוקים הוא בלא מופשט, העבודה יכולה להיות דבר קשה מופשט. אז אברהם אבינו אמר, "גם האלוקים מופשט וגם העבודה צריכה להיות מופשטת". אברהם אבינו אמר, "את העבודה עשה לא מופשטת."

רוב העולם צריך להיות משהו מלא. למה עושים את ההשתחויה, ההקרבה, נסכים? **כדי שיכירוהו**. מזה רואים בתורה, אברהם אבינו עשה מזבחות, הוא לא רק אמר פילוסופיה, כן? "**וראוי לעבוד את השם בכל עצירות כדי שידעו בו כל העם, כדי שלא יטעו בו, וראוי לעשות מדרגות כדי שלא יטעו בו.**"

הטיעון של אברהם נגד צורות

אתה יודע, אחרים ילכו לעולם ויסבירו, תחשוב, הגלגל שאתם אומרים, נניח אני מבין שזה גלגל, הוא לא הראשון, הוא רק שני. אם כך, למה העולם שחכ את זה? כי הם עשו גלגלים, כי הם עשו צורות. אם כך, ראוי לשבר את הצורות, כי העולם יטעה בזה.

טוב מאוד, אז לכאורה כמו חנוך, אני הייתי רוצה גם לשבור את ההשתחויה ואת ההקרבה. אבל הוא אומר, "הרמב"ם, עם התורה שלנו". לא, זו תורה נכונה, אבל אני מודה שלא כתוב כאן, לא שקר ולא אמת. כנראה ימות.

הרמב"ם והראב"ד – מקבילה לאברהם אבינו

זה יפה מאוד, כי הראב"ד שכועס על הרמב"ם, טועה וטועה, אבל הרמב"ם עשה את אותו הדבר כמו אברהם אבינו, הוא השאיר את כל התורה כולה עם כל מצוות ומעשיות, כי אנשים צריכים להיות משהו סידור להיאחז בו. הרמב"ם הוא סידור, כן, אתה יודע.

למה יש עבודות שאסור לעשות?

הרמב"ם, אני מתכוון זה גם הסוג, למה... נגיע בקרוב, אבל למה יש ריקון, יש עבודות שאסור לעשות את העבודות זרה, אפילו הם לא עושים את זה? נכון, לא עבודה, מה זאת אומרת למה? פשוט, כי זה החידוש, ריקון כל עבודות לשם ייחוד, פשוט שצריך לעשות את העבודה כדי להראות לעם שיש אל אחד. אוקיי.

"נעשה לו נס ויצא לחרן" – הנס של אור כשדים

והוא אמר להם מה היה שם, ועכשיו הוא מספר את המעשה. אוקיי, עד כאן החידוש הנפלא. ועכשיו הוא מספר את המעשה? הוא כבר לגמרי עליון בראיות.

והוא אומר שזו הכנה טובה לפסח. הולכים לומר **במתחילה עובדי עבודה זרה**, אומרים, עכשיו נאמר את כל הפרק, זה הרי כל המעשה. שנה אחר כך הוא לגמרי עליון בראיות. הוא התגבר בחכמתו, בראיותיו, הוא ניצח את כל הדיונים. מכיון שהם רצו להרוג אותו. מה עושה גוי כשמישהו מנצח את הדיון שלו? הוא רוצה להרוג אותו. **נעשה לו נס ויצא לחרן**.

הרמב"ם לא מסביר, הוא מתכוון לומר את הנס של אור כשדים, לכאורה, נכון? זה מעניין, כי פרקי דרבי אליעזר אומר שהוא היה משוקע באור כשדים. אפשר שזו הייתה הדרך של משוקע, האש באור כשדים כשהוא היה, היה בין המורדים ובין השוטים. **ויצא לחרן**. קרה נס והוא ברח לחרן.

בחרן – שלב חדש: קביעות

ושם הוא התחיל לומר את פחיתות האלילים, וכיצד האל לקרות בקול גדול **לכל העם**. שם הוא כבר היה לו קביעות, הוא כבר, העולם כבר ידע שהוא החכם אברהם, והתחילו להאמין.

אברהם אבינו מול משה רבינו – חכמה מול נבואה

הרמב"ם בפרק במורה מדגיש מאוד שאברהם אבינו לא דיבר בנבואה, ומשה רבינו הולך לדבר בנבואה. זה מתאים לשתי הרמות של מסירות נפש. אברהם אבינו עדיין היה כל כך אנושי, זאת אומרת שהוא הסביר בשכל, בחכמה. אברהם אבינו, משה רבינו בא דבר חדש שהוא אומר בשם ה', נביא.

טוב מאוד, לא, זה טוב מאוד, כי הרמב"ם הבין שזה דבר עמוק. מי שחושב שזה סתם משהו דבר קל, כל ילד יכול לשאול את השאלה, זה אמת. להבין שהגלגל רץ, זה אמת, את השאלה הבסיסית אולי כל ילד יכול לשאול. אבל להוציא את כל הדבר נכון, לקח עוד שלושים ושבע שנה, ולהחליט שכל אחד טועה, זה גם אומץ גדול.

אה, אבל חשבתי עכשיו, שאני תופס, הוא לא סתם החליט שכל אחד טועה, הוא גם הבין למה הם טועים. אולי אם הוא לא היה מבין את זה, הוא לא היה יכול. אולי אני צודק.

דובר 2:

לא, אני גם מבין מה אתה אומר, זה חלק מ... זו לא חכמה להיות אברהם אבינו בדיבור שלי. זו גם סוג של תיאוריה, זו גם סימפטיה. הוא לא סבר שהם חבורה של שוטים. הם טובים, נכון שוטים, נכון אפיקורסים. כל עבודה זרה יוצאת כאילו הם באים... זו הדרך שלו. כאן רואים את החסד של אברהם אבינו. הוא לא סתם הסתכל עליהם מלמעלה, אלא הוא הבין איך הטעות שלהם באה.

הלכות עבודה זרה – פרק א' הלכה ג' (המשך) – זרכו של אברהם אבינו בהסברה, פעולותיו, וההמשך ליצחק ויעקב**הסימפטיה של אברהם אבינו לטועים – הוא לא החשיב אותם לשוטים**

אולי אם הוא לא היה מבין את זה הוא לא היה יכול כך. אולי אני צודק, לא, אני גם מבין מה, זה חלק מ זו לא חכמה להיות אברהם אבינו. זו גם משהו סימפטי, הוא לא סבר שהם חבורה של שוטים. הם טובים נכון שוטים, נכון אפיקורסים, שהם... כל איסור עבודה זרה יוצא כאילו הם באים. זו דרך יפה, זה גם... רבי מילא, הוא חידש דבר חדש, איסור עבודה זרה, כדי שלא תהיה שוב הטעות.

אם היה לו גבורה, היה יכול לומר, הם שוטים, והוא לעולם לא היה מבין את שורש הבעיה של עבודה זרה. כך במשהו נהדר. עוד פעם, הוא היה צדיק, הוא ידע את הקב"ה, הוא אומר לכל אחד, אלה רשעים. אה, טוב מאוד, גם, אם היה לו גבורה, לעולם לא היו חושבים שהם הולכים לתקן משהו, כי הם לא מבינים איך הטעות שלהם באה, הם היו צריכים להיפרד מהעולם. כל אחד משוגע, יש אדם טוב אחד שמבין את האמת.

רבי אברהם סבר שאנשים לא כל כך משוגעים, מילא צריך להבין את הטעות שלהם, בסופו של דבר אפשר להסביר להם.

"ושבר הצלמים" – בטיעונים, לא בידיים**תרגום לעברית**

רש"י, משוגע כמו שידע, יושב שהכיר והבין שכל הדבר שנאמר, האמת, וכיצד השקר התפתח, **היזכים להשיב תשובות על בני אור כשדים**, התחיל לענות על... לענות על השאלות של האנשים השכנים שלו, כי הכשדים היו, והתחילו להתווכח איתו, להעמיד את הוויכוחים, הדיונים איתם. **ולומר, עזר דרך האמת** עומד המלך בדרך שתולה בו, ולא דרך האמת, **ושבר הצלמים**.

מה הכוונה כאן? שהרבי מתכוון שלא ששבר בידיים, אלא בטיעונים שבר את בתי עבודת הצלמים.

החידוש הגדול של אברהם אבינו: ייחוד של עבודות גשמיות לשם שמים

הנה, במשהו עבודה זרה גם חידשה חידוש חדש של עבודה, אפשר לומר עבודה גשמית. האם הוא עזב את העבודה? הוא אמר, "בלא מעשה". אני מרגיש טוב מאוד כשאתה עושה את העבודה, כשאתה עושה בשביל האמיתי שאתה יוצר. אם צריך, כי אם נניח האלוקים, נניח כמו שאמרנו, אבל הרמב"ם לא אומר כאן בבירור שהעליון לא צריך עבודות וכדומה. טוב מאוד, אבל אתה צריך את זה כן, כי אתה הולך לעשות עבודה בשביל אחר, אתה הולך לשכוח.

אז אברהם אבינו עשה חידוש חדש: אפשר לעשות את כל העבודות שעושים לעבודה זרה, הולכים לייחד אותן לשם שמים.

"והיבר בו ספרים" – אברהם אבינו חיבר ספרים

והוא חיבר ספרים. ידעת שאברהם אבינו חיבר ספרים? זה לא היה סתם ככה. אברהם אבינו חיבר ספרים באמת. אתה חושב שהוא מדבר אולי על מסכת עבודה זרה של אברהם, איך הוא הסביר איך הטעות קרתה?

כנראה. לא רק הלכות, גם הלכות, כי הוא מסביר איך הטעות של עבודה זרה התפתחה. אבל זה חלק מהחידוש, שלומדים שאברהם אבינו חידש שעבודה זרה היא שלא צריך לעשות את הפעולות, כי זה מביא לטעות. הוא מסביר שכל העבודות האחרות הן עבודה זרה.

יצחק אבינו – "וישב יצחק מלמד ומחזיר"

"והודיעו ליצחק בנו", הוא הודיע את כל חכמתו, אמונתו ליצחק. "וישב יצחק", ויצחק התיישב, "אף הוא מלמד ומחזיר". ללמד ולהחזיר, הוא החזיר אנשים בתשובה.

כמו שכתוב "וישב יצחק", הגמרא אומרת "יושב ויושב", יצחק היה ישיבה. כנראה הוא רומז לזה, שהוא התיישב ולימד, לימד את העולם. "ויצחק ליעקב", ויצחק מסר ליעקב. הנושא שלי היה... "מלמד", לא אייסף מתכוון לומר. "מלמד", ללמד, ללמד את העולם. "וישב", כשהוא ישב "מלמד ומחזיר בתשובה כל הנלווים אליו", כל הבאים.

זה חוזר למה שראינו פעם שרבי צריך גם להיות מחזיר בתשובה, כי הוא צריך ללמד את התלמידים מתחילה, אתה זוכר? "מלמד ומחזיר". הגמרא אומרת, למה אומרים "וישב יצחק"? אומרת הגמרא, "מלמד ומחזיר".

מה הוא הודיע במיוחד למוסר?

זה מעניין, צריך לחשוב מה הוא הודיע במיוחד למוסר, כי הוא הרי הודיע לכל אחד. אבל את החכמה הוא הודיע... זה לא כל כך פשוט, צריך לדעת, כל אחד צריך לענות לפי חכמתו ולפי זמנו.

יעקב אבינו – שלמות: כל הילדים

"ויעקב אבינו לימד בניו כולם", יעקב אבינו לימד את ילדיו. אחרת מיצחק שלימד רק את יעקב, עשיו הוא לא הבין. אוקיי, אבל לא היה לו יושב אוהלים, הוא לא החזיק בלימוד. יעקב לימד את כל ילדיו, זה היה בשלמות. אבל...

"הבדיל לוי ומנעו ראש", הוא לקח מין ראש,

הלכות עבודה זרה פרק א' הלכה ג' (סוף) והלכה ד' – יעקב אבינו, שבט לוי, מצרים, ומשה רבינו

חינוך יעקב אבינו ותפקיד שבט לוי

דברי הרמב"ם: יעקב לימד את כל ילדיו

דובר 1:

זה לא כל כך פשוט, צריך לדעת לענות לכל אחד לפי חכמתו, לפי זמנו.

ויעקב אבינו לימד בניו כולם, יעקב אבינו לימד את ילדיו, את כולם, אחרת מאברהם ויצחק שלימדו רק את יעקב, עשיו לא הבין... לא היה לו יושב הדעת, הוא לא רצה ללמוד. יעקב לימד את כל ילדיו, זו הייתה מתנתו שלמה.

לוי מופרד כראש

אבל **ויבדל לוי וימנהו ראש**, הוא לקח מין מוסר, זה לוי, והעמיד אותו ראש השבטים, **ויושיבו בישיבה ללמד דרך השם**, הוא לימד אותו דרך ה', **ולשמור מצות אברהם**, זה כמו שכתוב "כי צוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו דרך ה'", כן? "למען אשר צוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו דרך ה'", אלה מצוות אברהם, טוב מאוד.

וצוה את בניו שלא יפסיקו מזרע לוי ממונה אחר ממונה, ששבט לוי תמיד ישא את העבודה, התפקיד של מסירת האמת, ממונה אחר ממונה, כל דור **כדי שלא תשתכח הלמוד**.

דיון: המקורות לתפקיד לוי כמלמד

דובר 2:

אברהם אבינו היה נביא, אבל הוא לא דיבר בנבואה, הוא לא היה נביא ששולחים.

אלא הודיעם שיש אלוה אחד לכל העולם ולו ראוי לעבוד. והיה מהלך וקורא ומקבץ העם.

"מהלך וקורא ומקבץ העם" – הפירוש של "לך לך"

והוא הלך, הולך, כמו שכתוב, אברהם אבינו הלך בנדידה, שהוא היה גולה. זה פירוש הרמב"ם על לך לך בעצם. הוא לא סתם הלך, זה באמת האלוקים שלח אותו, אבל הרמב"ם לומד שהוא הלך כי הוא היה צריך ללכת מאור כשדים. אז לאן שהוא הלך, הוא אסף חסידים, הוא עשה אנשים. הוא היה מטייל. **מעיר לעיר ומקבץ העם**, הוא קורא יחד את העם, **מעיר לעיר וממלכה לממלכה, עד שהגיע לארץ כנען**, עד שהגיע לארץ כנען, אחר כך ארץ ישראל, **והוא קורא**. וכל הזמן הוא קורא, לאן שהוא הולך הוא קורא.

"ויקרא שם בשם ה' אל עולם" – הפירוש של "שם"

והוא קרא **"שם" בשם ה' אל עולם**. הרמב"ם מפרש במקום אחר, **"בשם ה'"** מתכוון למוציא ראשון אל עולם, שהוא הכריז בעולם. אבל **"שם"** מתכוון לומר שבכל מקום שהוא היה, הוא קרא שם. זה מעניין, כי **"שם"** מתייחס לארץ ישראל. הרמב"ם לומד משהו כזה, אבל לא פשוט שהוא התחיל שם **"ויקרא שם בשם ה'"**. בכל הדרך, לאן שהוא הלך, הוא כל הזמן קורא, ועד שהוא שם, הוא עדיין קורא. חסר משהו... זה קשה... הוא מתמודד משהו עם הלשון "שם" כאן. אפשר לפרש שהוא אומר שם "שם" מוציא ראשון, אבל זה פירוש.

"מודיע לכל אחד ואחד לפי דעתו" – הדרך האינדיבידואלית של אברהם

כן, **"וכיון שהיו העם מתקבצים אליו ושואלים לו על דבריו, היה מודיע לכל אחד ואחד לפי דעתו"**. לא רק שהוא הודיע. זה מאוד מעניין. קודם הוא עשה את הבית, אחר כך הוא אמר את האמת כמות שהוא, אחר כך הוא אפילו מצא זמן לומר לכל אחד ואחד את דרכו איך להסביר לו. **"עד שיחזירהו לדרך האמת"**. איך הוא התמסר לכל יחיד.

מה שהוא אומר **"מתקבצים"** מתכוון לומר לא רק שהם באו לשיעור. זה אומר שהם נעשו האנשים שלו, כמו שהוא הולך לומר "בית אברהם". הם נעשו חסידי אברהם אבינו, איך שתרצה לקרוא לזה. הוא עשה אוהל, ואנשים באו. אבל כאן הוא אומר שהוא התמסר לאנשים ביחידות. הוא לא רק עמד באצטדיונים למעלה והחזיק דרשות. הוא התמסר לאנשים, אדם אחד בכל פעם, איך הוא היה צריך להסביר.

הוא לא יכול היה לומר... נביא יכול לומר דבר כזה. אברהם הוא היה צריך להסביר, וכשהוא הסביר, הוא היה צריך להסביר לפי דעתו. לכל אחד היו השאלות והבעיות שלו, מה שזה לא יהיה. **"עד שיחזירהו לדרך האמת"**. יפה מאוד.

"אלפים ורבבות" – מאיפה לוקח הרמב"ם?

מזה... כן, זה מה שרצית לפתוח לי. רואים שהוא דיבר לישמעאלים שם, מה שלא יהיה, מה שהמדרש אומר. כן, **"ואת הנפש אשר עשו בחרן"**. **"עד שנתקבצו אליו אלפים ורבבות"**. עד שהיו לו עשרות אלפי אנשים. מאיפה לוקח הרמב"ם את זה? יש מדרש שהיו לו עשרות אלפים? כתוב איפשהו שהיו לו אולי מאות? כתוב שלוש מאות ושמונה עשר. היו לו עבדים, אבל אוקיי.

ואלה **"אנשי בית אברהם"**. כתוב בתורה "אנשי בית אברהם" במלחמה, אז רואים. אמנם פשט פשוט מתכוון שאלה עבדים, אבל הרמב"ם לומד שזה לא רק עבדים, היו לו חסידים. לא רק חסידים, הרמב"ם מסתכל על זה כמו אנשים מהדת שלו. הוא עשה דת, בעצם. המייסד של הדת היה אברהם אבינו, שם שהוא מניח כאן.

"ושתל בליבם העיקר הגדול הזה" – הלשון של "עיקר"

"ושתל בליבם העיקר הגדול הזה", והוא נטע את האמת, את השורש, את העיקר. אתה רואה שהלשון "עיקר" הוא דבר של נטיעה, הוא נטע את השורש, הוא נטע בו את...

צריכים ללמד כל אחד. חומת מצוות אבות, ומעולם לא עבד שבט לוי עבודה זרה. כן, נפלא.

ומשה באמת משבט לוי, לכאורה זו המילה, נכון?

דובר 2:

הבריסקר רב בתורה מביא את השלמי אמונים סוכות, זה ה... אוקיי, מזה רואים עוד בעגל. כי הם פשוט יהודים אחרים, הם קיימו שעכשו רק כמה דקות לפני עשו תשובה ממצרים, נפלו בחזרה. אבל לוי עוד היה...

דיון: האם שבט לוי לא עבד בבניינים לעבודה זרה

דובר 1:

יכול להיות שהרמב"ם חשב משהו כזה שבמצרים בנו היכלות לעבודה זרה ורק שבט לוי לא עבד.

דובר 2:

אתה מתכוון שהבניינים שעשו... קצת רמב"ם זה היה משהו... יכול להיות שחקרו את זה. אבל אולי לא התעסקו במצרים כמו ש...

דובר 1:

לא, הוא אומר, חוץ מהכהנים שהם כמו שבט לוי, הם לא היו צריכים לעשות שום עבודה.

דובר 2:

המשך הלכה ד' – האם היהודים הראשונים עבדו ברצון בבניינים

דובר 1:

אוקיי, אולי זה הולך שניהם ביחד. הרמב"ם...

"וכמעט קט" – נשארה עוד דקה אחת

זה המקור למה שאומרים, הקטע ברמב"ם, כמעט קט, זה המקור למה שכל הספרים החסידיים אומרים שנשארה עוד דקה אחת בשער החמישים, שלא היו יכולים לצאת. כתוב ברמב"ם, כתוב הלשון שער החמישים. אבל הרעיון כתוב, עוד קצת נשארים הם שם, "ועוקר שורש אברהם אבינו נעקר". כמו שאמר קודם "נטע אברהם אשל", נשאר רק "עקר", הוא נטע.

"וכמעט וחזרו בני יעקב לטעות העמים ותעייתם". הטעות של אנוש, אנוש טעה בעצמו, הטעות, כן, "טעות העמים". נו, התרגום, "אשר חלק להם לטעות בהם". כן, עבודה זרה, זה מעניין, אה, "לטעות בהם". "ותעייתם", הם מטעים אותך. הם גם התחילו לטעות ולהיות טועים עם ה... עוד קצת.

דיון: האם זו אותה טעות ישנה של אנוש?

דובר 2:

אבל כאן הוא לא אומר לנו בכירור שהם התחילו שוב עם אותה טעות, שלכוכבים יש כוח, או...

דובר 1:

לא, הוא אומר שהם התחילו להימשך אחרי הגויים שהיו שקועים בטעות, ושוכחים. אבל אותה טעות ישנה?

דובר 2:

כן, אותה טעות ישנה ששוכחים את ה'. לא הקטע תורה של אנוש.

דובר 1:

זה אותו קטע תורה של אנוש. זו אותה טעות. אין כאן דרך חדשה, או שהם כבר בכלל היו צריכים להמציא?

דובר 2:

לא, נראה שהמכשול שרואים רק עבודה זרה, חושבים שזה כל ה... זה תמיד סכנה, לא רק פעם אחת קרה.

ההבדל בין הפעם הראשונה ולאחר מכן

דובר 1:

אה, זה אומר שרואים כבר בברכת יעקב שלוי הוא הכהן שהוא מלמד. אוקיי. יורו משפטיך ליעקב.

דובר 1:

יורו משפטיך ליעקב, אני חושב כתוב בעזות הברכה, לא?

דובר 2:

איך כתוב אברהם אבינו אמר?

דובר 1:

חלק יעקב... לא אברהם אבינו, סליחה, יעקב אמר "אחלקם ביעקב ואפיצם בישראל", על שמעון ולוי.

דובר 2:

שמעון ולוי, כן, אחלקם ביעקב, הגמרא למדה שזה אומר שהם הולכים ללמד. משה אמר "יורו משפטיך ליעקב", זה יהיה אצלך.

מיחידים לאומה

דובר 1:

והיה הדבר הולך ומתגבר בבני יעקב והנלוים עליהם, האמת התחזקה יותר ויותר. "והנלוים עליהם" מתכוון לא רק לאנשים, אלא גם לגרים, גם אנשים אחרים. בני נח הנלוים אל ה', כמו שכתוב במגילה "וכל הנלוים עליהם", כן? שגר צריך גם לעשות פורים.

ונעשו בעולם אומה שיודעת את ה', עד עכשיו הם היו יחידים שנעשו לקבוצה גדולה, עכשיו הם נעשו לאומה, אשכול שלומד את ידיעת ה'. טוב מאוד, כן.

דובר 2:

אה, מעניין, כן.

דובר 1:

זה הפשט של הרמב"ם. מיחידים לאלפי רבבות זו אומה. אומה.

דיון: המקבילה להתפתחות עבודה זרה

דובר 2:

זה מעניין, כי בטעות זה גם היה ככה. קודם היו יחידים שלימדו טעות, והיחידים עוד החזיקו את האמת לצד הטעות.

דובר 1:

איי, טוב. זה נעשה לאומה עד שכל העולם נעשה כליה.

החלק של אברהם אבינו הוא כל העניין שהוא למד מלמד דעת קולטי, הוא למד את דרך החסידות של עבודה זרה והשתמש נגדם. בדרך הטובה.

אחר כך היה מעשה של בעיית מצרים.

הלכה ד' – הירידה למצרים

אריכות הימים במצרים

דובר 1:

עד סוף ארבע מאות שנה, זה גם האמת, נראה שזה ידוע וגם מודיע, כן? כי העבודה של אברהם לא הסתיימה, צריך להמשיך להודיע לכל אחד.

אבל **עד שהארכו הימים לישראל במצרים וחזרו ללמוד מעשיהם**, כן, כאן קרתה בעיה. הוא עומד ב"ויבאו מאת מהם", כן, כאן הוא מחזיק "אריכות הימים" עושה חורבנות גדולים. יותר מדי זמן. כן, **וחזרו ללמוד מעשיהם**, שמתרגם משם מילה שלמה לתקן, טרי לתקן על מה שעובר בזמן.

וחזרו ללמוד מעשיהם ולעבוד עבודה זרה כמותם, תחת המצרים. כמו שכתוב ביחזקאל הרבה... וחזרו ללמוד מעשיהם מהמצרים. כן, שם לא כתוב כל כך ברור.

שבט לוי החזיק מעמד

זה בקיצור, בוא תשמע, כל מילה הרמב"ם חילק את המילים, אי אפשר לכתוב את זה לפניו. **חוץ משבט לוי**. שהם באמת הצליחו, כי הם זכרו שהם

אבל משה רבינו יכול היה שוב לעשות מה שאברהם אבינו עשה במקור, אבל אנחנו לא סיפרנו, כי זה בא בקיצור דרך, ולא היה אברהם אבינו. טוב מאוד, טוב מאוד.

חלק מידיעת ה' הוא שאנחנו מאברהם אבינו, משהו חסר. אי אפשר סתם אם אחד מתקן שוב מהבית המלא בעצמו.

דובר 2:

הא, היה שוב מאפס, כאילו אולי אני יכול לא יכול.

דובר 1:

כן, זה קשה. אם כבר משהו נשאר משהו שהוא עשה.

"עשה משה רבינו" – ה' ברא אותו

הוא ברא אותו, אבל הוא ברא אותו כמו כל אדם. אחר כך הוא ישראל, וחכם. אחר כך הוא נבחר שיהיה נברא כמשה ישראל משה. מה זו לשון פסוק, הוא שלח אותו היטב. הפסוקים מלמדים. משה רבינו.

"ויבחר ה' בישראל לנחלה" – הכתירן במצוות

ויבחר ה' בישראל לנחלה כשהוא היה אולי עם אותה מעמד של הנבואה משה. כשהוא לקח יהודי אחד והוא עשה אותו לנביא הראשי, הוא בזה עשה שכל היהודים שילכו אחריו יהיו נחלתו.

הוא עשה רבי מצוות, נתנו להם את הכתר של מצוות כן זה בהר סיני. זה זה זה דרך עבודתו... הוא לימד את היהודים שהם מדינים דרייווער, אבל כתוב?

המקבילה בין חכמת אברהם לנבואת משה

הדרך עבודתו היא גם דומה מאוד. הם למדו את דרך ה', שאברהם אבינו כבר ידע קודם. אותו לשון שאמרתי קודם, על השקרים, על הנבואת שקר, ושידיא, הוא השתמש באותו לשון ובדרך עבודתו. יחדמיו, כמו כל דרך עבודתו.

דובר 2:

טוב מאוד.

דובר 1:

הכוח לא אמר לגאון, ה' באמת אמר למשה רבינו, והוא לא רק אומר איך הוא מדין את ה' ברכות. יחדמיו, משפט עבודת זרה וכל התועים אחריה. יפה מאוד.

חכמת אברהם לעומת הלכות משה

זה הבא יפה מאוד. רואים כאן שכל מה שאברהם אבינו הסיר בחכמה, משה רבינו שוב עשה בנבואה. גם זו הדרך איך אברהם אבינו הסיר את הטעות של עבודת זרה, וזה משה רבינו גם קיבל משפט עבודת זרה וכל התועים אחריה.

למה זה צריך להיות אותו דבר, יש הבדלים, למשל אהבת ה', יראת ה', משה רבינו אסר. זה לא לפי אותם כללים, יכול להיות שההלכות של משה רבינו לא לפי אותם כללים.

סיכום פרק א' – ההבדל בין אברהם אבינו למשה רבינו

ההבדל בין דרכו של אברהם לדרכו של משה בטיפול בעבודה זרה

יש גם הדרך איך אברהם אבינו הסביר את הטעות של עבודה זרה, וזה משה רבינו גם קיבל, משפט עבודה זרה וכל התועים אחריה.

קושיה: למה זה צריך להיות אותו דבר?

למה זה צריך להיות אותו דבר? הרי יש הבדלים. למשל, אהבת ה', יראת ה', משה רבינו אסר. זה לא לפי אותם כללים. יכול להיות שההלכות של משה רבינו לא לפי אותם כללים.

ההבדל היסודי: אברהם אבינו עדיין לא היה אומה משלו

עוד דבר שהוא שונה, אברהם אבינו עדיין לא היה אומה משלו. היה לו אהבה, זה בא עם סימפטיה. אבל משה רבינו, כבר יש אומה משלו, כבר לא צריך לדאוג כל כך לאנשים האחרים. יכול כבר לבוא בנבואה.

יכול להיות שבפעם הראשונה זה היה צריך הסברים, אחר כך זה כבר... אלפי שנים עושים כך. הגויים כבר לא צריכים הסבר. אומרים, אתה לא צריך הסבר, זה הרב, והרב עושה כך, והוא עושה כך.

אז הדרך המסוימת שהרמב"ם אומר כאן, הסיבה הראשונה כאן היתה, היא יותר קטע הסבר איך אדם הראשון ידע כביכול מה', איך התחילה הטעות בכלל. אבל אחר כך לא יודעים בכלל תכלית, זו לא קושיה. החידוש הוא שידועים כן, לא שלא יודעים.

המצרים בכלל לא הלכו אחרי אברהם

ואפשר לומר שהמצרים בכלל לא הלכו פעם אחרי אברהם אבינו. יכול להיות שהם נשארו עם הטעות כל השנים. איך היהודים התפתחו, יכול להיות שהם התגיירו, והם כבר לא חשבו את האמת. וזה לא קשה כמו שהיהודים שוב שכחו.

דובר 2:

לא, צריך לשכוח, והטבע הוא מה ששוכחים. כמו שנאמר, הטבע של בני אדם, ללכת אחרי שכנים רעים. לא צריך הסבר, כי אחרי הכל, אפילו היום, זה קשה.

דובר 1:

אבל לא אם אתה חי אחרי הבריאה הראשונה, החוויה נעצרה בעולם חדש שנשמר בכרית המילה.

דובר 2:

אוקיי, אולי, אולי, אבל אנחנו לא שם, אוקיי, שאולי למליצים יש כאן קושיה. אבל באמת החידוש הוא כן לדעת, לא החידוש הוא לא לדעת.

דובר 1:

הרמב"ם אכן התחיל כמו שאתה אומר, כי מהמליצים אי אפשר להתחיל לומר שאף אחד לא ידע. אבל בוודאי איפה שאנחנו מחזיקים, החידוש הוא כן לדעת, החידוש לא לדעת את אותו דבר.

אברהם אבינו עשה תקנה שלמה, אולי כולי האי ואולי שיזכרו, אבל אחרי קצת, מתערבבים עם הגויים, רואים שכולם פוחדים מהעבודה זרה, לא כי הפחד הולך להיות כמו הענין שהוא כותב, כי הפחד מפשוט שהעבודה זרה תשכח.

הלכה ד' (המשך) – שליחותו של משה רבינו

מאהבת ה' אותנו – ה' עשה קיצור דרך

דובר 1:

אומר הרמב"ם כאן דברים יפים, **מאהבת ה' אותנו**, כי ה' אוהב אותנו, כמו שכתוב בפסוק, מאהבת ה' אתכם נקם נקמה מעמים, כן? השבועה שכבר אמר לנו שהוא עשה שבועה לאברהם אבינו, שהוא נשאר תמיד אצל ילדיו?

דובר 2:

לא, אבל זה כתוב בתורה.

דובר 1:

אה, אנחנו יכולים להבטיח הבטחה למי שידוע מהתורה. **עשה משה רבינו**. לא, הוא עשה את משה לרבינו. ולקח את היהודי שאכל משה עשה למשה רבינו. הרב מחשב מבטיח את כל הנביאים ושלחו.

דיון: למה קיצור דרך דרך משה?

ואני חושב שהמעט קארט אומר, למה כאן ה' עשה קיצור דרך, כי זה היה קיצור דרך. כי למה הוא לא יכול היה שוב לקחת אדם שיהיה לו את האמת וישתף את דעותיו, אבל זה לוקח מהם, זה לוקח ארבעים שנה.

כי זה רצה השבועה של אברהם אבינו, זה אומר שיהיה אומה יודעת ה'. כל החידוש של אברהם אבינו היה לא סתם שאחד יודע, אחד יודע, אחד יכול תמיד לתפוס פילוסופיה. החידוש הוא שיש אומה יודעת ה', ואם האומה היתה מאבדת את הרצף שלה, את ההמשך שלה מאברהם אבינו, היה קשה יותר.

אוקיי, זה הפרק הראשון של הלכות עבודה זרה, ולכאורה זו ממש ההקדמה, ומשפט עבודה זרה, זה מה שנלמד מכאן והלאה, פרק ב' והלאה. כמו שבתחילת הלכות יסודי התורה הוא מסביר את היסודות שנבין מה העולם ושנבין מה ה', כאן הוא מסביר את הצד השלילי, מה עבודה זרה ואיך זה התפתח, ואיך האמת יצאה משם.

כמו אברהם אבינו, הוא אמר **"כל הטועים אחריה"**, הוא מתכוון לומר, הוא משוגע, לא צריך להרוג אותו. הוא משוגע, לא צריך להרוג אותו. אברהם אבינו לא הרג אף אחד.

אצל משה רבינו, כן, אתה צודק, זה הבדל. אבל זה יעמוד אחר כך קצת.

מבנה הרמב"ם: פרק א' הוא הקדמה